

REFERAT Ældre- og Omsorgsudvalget_2018-21 d. 03-06-2019

Mødedato Mandag d. 03. juni 2019 kl. 21:15

Mødested Udvalgsværelse 1

Indholdsfortegnelse

Meddelelser.....	3
Borgerens lokale sundhedsvæsen.....	4
Udmøntning af Ingeborggårdens Provenu - Borgeren i centrum gennem dialog, civilsamfund og tek	8
Status på fastholdelse og rekruttering af sundhedsfagligt personale på sundheds- og ældreområdet..	10
Endelig behandling af kvalitetsstandarder på ældreområdet 2019 med høringssvar fra rådene.....	16
Revurdering af tilsynskoncept på plejeboligområdet 2019.....	21
Børne- og Socialministeriets danmarkskort 2019 - kommunernes omgørelsesprocenter.....	24
Afrapportering af klager i 2018 på Ældre- og Omsorgsudvalgets område.....	27
Orientering om akutpladser og betaling herfor.....	30
2. forventede regnskab 2019.....	32

Punkt 73: Meddelelser

00.22.00-P35-356-18

Sagsfremstilling

Der er ingen meddelelser under dette punkt.

Punkt 74: Borgerens lokale sundhedsvæsen

00.01.00-A00-31-19

Resume

Hvert år fremlægges planen for 'Borgernes lokale sundhedsvæsen', der sætter rammerne for at kunne imødekomme nuværende og fremtidige udviklingsbehov af det lokale sundhedsvæsen. I sagen præsenteres også resultaterne af en analyse af Det Lokale Sundhedsvæsen på Frederiksberg, der ud fra et borgerperspektiv afdekker borgernes oplevelse af sammenhæng i de kommunale sundhedstilbud med fokus på overgange. Herudover forelægges forslag til nye indsatser og prioriteringer til udvikling af borgernes lokale sundhedsvæsen i 2020. Analysen peger på to indsatser på den korte bane som særlig vigtige til at skabe mere sammenhæng og kvalitet for borgerne: Udvikling af de fysiske rammer på Frederiksberg Kommunes DÅ,gnrehabilitering og fysisk sammenlægning af Hjemmeplejen.

Beslutning

Åldre- og Omsorgsudvalget

1. tog status for arbejdet med Borgerens lokale sundhedsvæsen til efterretning,
2. godkendte planen for Borgerens lokale sundhedsvæsen 2020-2023 samt forslag til nye indsatser,
3. indstiller, at udvikling af Frederiksberg Kommunes DÅ,gnrehabilitering vedr. optimering af de fysiske rammer med henblik på at øge kvaliteten og imødekomme borgernes behov ved at kunne samle borgere med lignende behov og reducere antal borgere på stuerne, oversendes til drøftelserne vedr. budget 2020, og
4. indstiller, at spørgsmålet om finansiering af den fortsatte udvikling og drift af Borgerens lokale sundhedsvæsen oversendes til drøftelserne vedr. budget 2020, idet vÅrdighedsmilliarden overgår fra direkte tilskud til Åldre- og Omsorgsudvalgets område til bloktilskud fra 2020 og udgør en del af finansieringen af indsatserne.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. tager status for arbejdet med Borgerens lokale sundhedsvæsen til efterretning og
2. godkender planen for Borgerens lokale sundhedsvæsen 2020-2023 samt forslag til nye indsatser.

Sagsfremstilling

Hvert år udarbejdes der et plangrundlag for det lokale sundhedsvæsen (SOU den 5. maj 2014, pkt. 47). Formålet er at fastlægge rammerne i forhold til at kunne imødekomme nuværende og fremtidige udviklingsbehov inden for det lokale sundhedsvæsen.

Å

Planen tager udgangspunkt i de nationale og regionale rammevilkår samt de lokale forhold i Frederiksberg Kommune. På denne baggrund identificeres en række udfordringer og der redegøres for, hvilke initiativer, der allerede er taget for at imødekomme disse forhold samt hvilke initiativer, der yderligere foreslås iværksat. Initiativerne har afsat i de kommunale politikker på området (bilag 1).

Å

Tendenser i Borgernes lokale sundhedsvæsen

I de kommende år bliver der flere ældre, også på Frederiksberg. Selvom mange lever et sundt og aktivt liv, bliver der flere borgere, der lider af kroniske sygdomme og/eller demens. Der er borgere, der oplever uhensigtsmæssige indlæggelser og genindlæggelser, og der er fortsat en social skæv fordeling af sygdomme. Forhold der øger behovet for pleje og omsorg.

Å

Nye behandlingsformer og hurtigere udskrivning fra hospital samt ny teknologi og organisering af opgaver betyder, at kommunerne overtager flere opgaver fra regionerne. Det er godt for borgerne, at de kan modtage sundhedsydelser i eller tæt på deres hjem. Men det stiller nye krav til kommunerne. Dertil er der kommet flere nationale krav til kommunerne om bl.a. tidlig opsporing af forringet helbredstilstand, og der er fastsat kvalitetsstandarder for akutfunktioner i hjemmesygeplejen.

Å

Der vil i det nye folketingsmål blive forhandlet en ny sundhedsreform, som forventeligt vil give kommunerne yderligere opgaver inden for sundhedsområdet samt nødvendig styrkelse af samarbejdet mellem de praktiserende læger og kommunen. På nuværende tidspunkt er der ikke taget stilling til omfanget af opgaver eller tidspunktet for implementering, da det afventer det kommende folketingsvalg.

Å

Forvaltningen anbefaler, at plangrundlaget for Borgerens lokale sundhedsvæsen 2020-2023 sætter fokus på følgende 5 udfordringer:

Å

1. Rekruttering og fastholdelse
2. Flere borgere med demens og inddragelse af pårørende
3. Tværsektoriel sammenhæng; herunder mere forpligtigende samarbejde med almen praksis
4. Sammenhængende sundhed og udvikling af kommunale tilbud
5. Behov for mere borgernes teknologi

Å

De fleste indsatser i Frederiksberg Kommune tager økonomisk afsæt i Værdighedsmilliarden samt ansatte puljemidler. Fra 2020 og frem vil Værdighedsmilliarden tilgå kommunen som en del af det generelle bloktilskud, hvorfor midlerne ikke automatisk indgår i Ældre- og Omsorgsudvalgets budget. Det vil derfor som udgangspunkt være nødvendigt at indstille flere af aktiviteterne, såfremt midlerne fra Værdighedsmilliarden ikke bevilges til udvalgets område fra 2020-2023.

Å

Status for aktiviteter igangsat i 2019:

I budgetaftalen 2019 blev det besluttet at igangsætte en analyse af borgerens lokale sundhedsvæsen med afsæt i visionen "Sammenhængende sundhed på Frederiksberg". Formålet med analysen er at identificere forbedringsmuligheder og komme med forslag til at optimere borgerens oplevede forløb. Den eksterne analyse er gennemført, og rapporten fremgår af bilag 2, jf. nedenfor. Rapportens anbefalinger er opsummeret i bilag 3. Finansieringen af analysen er sket via Værdighedsmilliarden.

Å

Inden for demensområdet er der bevilliget satspuljemidler til *â€™Aktiv hverdag med demensâ€™* (0,2 mio.kr.). Projektet fortsætter i 2020. Derudover er der bevilliget satspuljemidler til *â€™Aflastningsforhold i trykke rammerâ€™* (0,2 mio. kr.) i 2019. Å

Å

Der er ansat en *pårørendekoordinator*, hvis opgave bl.a. er at støtte de pårørende og forebygge, at også den pårørende bliver ramt af sygdom og afmatning. Indsatsen finansieres i to år med 0,5 mio. kr. Årligt via budget 2019.

Å

Der arbejdes systematisk med *rekruttering og fastholdelse* af personale, elever og studerende inden for Ældre- og sundhedsområdet samt med uddannelse og kompetenceudvikling. Indsatsen på 1,0 mio. kr. finansieres via Værdighedsmilliarden.

Å

Der afprøves metoder med *peermentor* indsats rettet mod borgere med kronisk sygdom og mellemstlig baggrund via en satspuljebevilling (0,447 mio. kr.). Projektet fortsætter i 2020.

Å

Analyse af det lokale sundhedsvæsen på Frederiksberg

På baggrund af bevilling givet i forbindelse med budget 2019 har Frederiksberg Kommune fået foretaget en analyse af borgerens forløb og sammenhænge med henblik på at afdække områder, hvor indsatsen kan optimeres. Analysen har undersøgt borgernes forløb både på tværs af de kommunale tilbud og på tværs af sektorer med fokus på overgange. I analysen indgår blandt andet Visitationen, Hjemmeplejen, Ambulant genoptræning og rehabilitering samt Frederiksberg Kommunes Døgnrehabilitering (FKD). (Bilag 2 og bilag 3).

Å

Analysen viser, at der er en høj grad af kvalitet i sundhedstilbuddene i det lokale sundhedsvæsen på Frederiksberg. Analysen viser også, at der er kontinuert gang i mange udviklings- og forbedringsprojekter internt i Frederiksberg Kommune. Der peges på, at der er i overgangene mellem funktioner i borgerens forløb, der skal optimeres, for at sikre et robust og effektivt lokalt sundhedsvæsen både nu og i fremtiden.

Å

En fremhævet anbefaling i rapporten er at skabe et, oplevet sammenhæng for borgerne. Det gøres ved at skabe stærke fysiske og organisatoriske forbindelser mellem de funktioner, der er primært involveret i borgerens forløb. Den fulde effekt af forbindelsen opnås bedst ved at udvikle de fysiske rammer som et "værktøj" til at understøtte de organisatoriske mål. I rapporten skitseres en handleplan, som kommunen kan lade sig inspirere af. De enkelte anbefalinger kan indarbejdes i den løbende udvikling af området. Der peges blandt andet på at udarbejde et ideoplæg for en fysisk helhedsplan koblet til udvikling af organisationen. Et oplæg, der i givet fald skal efterfølges af byggeprogrammer, hvor der arbejdes konkret med borgerens oplevelse af sammenhæng.

Å

Forslag til nye indsatser.

I forbindelse af rapporten tegner der sig tre konkrete udviklingsspor på hhv. kort og langt sigt:

Å

Styrket kvalitet på Frederiksberg Kommunes DÅ,gnrehabilitering, FKD.

FKD er et tilbud til borgere med meget forskellige behov. Det kan for eksempel være borgere, der har kognitive udfordringer, og hvor afskÅ,rmede omgivelser er en fordel. I analysen af det lokale sundhedsvÅ,sen på Frederiksberg anbefales en optimering af de fysiske rammer på FKD med henblik på Å,ge kvaliteten, herunder den oplevede kvalitet for borgeren. BÅ,de af hensyn til borgernes behov samt til arbejdstilrettelÅ,ggelsen vil det derfor være en fordel, hvis borgere, der har lignende behov, kan placeres samlet. Dette vanskeliggÅ,res af FKDs nuvÅ,rende fysiske rammer.

Å
Hertil kommer, at udvalget tidligere Å, i forbindelse med planerne om udflytning af de akutte medicinske sengeafsnit fra Frederiksberg til Bispebjerg Hospital Å, har udtrykt et Å,nske om en beregning af konsekvenserne, hvis pladserne på FKD blev fordelt med inddragelse af yderligere et afsnit, sÅ, der maksimalt var 2 borgere på hver stue.Å

Å
En sÅ,dan omlÅ,gning vil kunne ske primo 2020, da der september 2019 frigÅ,res et yderligere afsnit på Frederiksberg hospital, der potentielt kan anvendes til formÅ,let. Udgifterne til at etablere et sÅ,dan ekstra afsnit udgÅ,r i alt 5,6 mio. kr., hvoraf de 4,8 mio. kr. vil skulle afholdes som anlÅ,gsudgifter, mens de resterende 0,8 mio. kr. vil skulle afholdes under servicerammen. Den fysiske udvidelse over flere etager vil betyde, at der bliver behov for ekstra aften- og nattevagt samt rengÅ,ring m.v. svarende til faste driftsudgifter på ca. 2,3 mio. kr. Å,rligt. De faste driftsudgifter vil dog potentielt kunne reduceres, sÅ,fremt der ligeledes etableres yderligere et ekstra afsnit til midlertidig fleksibel plejeboligkapacitet på samme lokation (jf. Plejeboligmasterplan, Å,OU 20. maj 2019 og 3. juni 2019). På grund af samdriftsfordele på de nye afdelinger vil de ekstra driftsudgifter til at styrke kvaliteten på FKD kunne reduceres fra 2,3 mio. kr. til 1,1 mio. kr. Å,rlig.

Å
Styrkelse af sammenhÅ,ng i hjemmeplejen

I analysen anbefales ogsÅ, en sammenlÅ,gning af Hjemmeplejen for at styrke kvaliteten for borgerne og udnytte de faglige ressourcer mere integreret. Samling af Hjemmeplejen fra tre steder i kommunen til Å, en geografisk lokation på hospitalsgrunden vil betyde, at den faglige viden internt i Hjemmeplejen kan deles mere effektivt og vÅ,re tilgÅ,ngelig for alle medarbejdere i Hjemmeplejen og i Å,vrige sundhedsfunktioner på hospitalsgrunden. Derved sikres en hÅ, j kvalitet og effektivitet i den lÅ, bende udvikling, der hele tiden sker i Hjemmeplejens ydelser. Mulighederne for at fÅ, adgang til en samlet realistisk fysik til formÅ,let på hospitalsgrunden undersÅ,ges i Å, jeblikket. Det er forventningen, at et forslag til en konkret sammenlÅ,gning af Hjemmeplejen kan indgÅ, i forvaltningens forslag til effektiviseringer i budget 2020, og at sammenlÅ,gningen vil ske i 2 etaper, i takt med at lokaler frigives i 2020 og 2021.

Å
Udviklingen inden for sundheds- og omsorgsomrÅ,det forventes at udvikle sig i de kommende Å, r bl.a. pga. den demografiske udvikling. For at matche udviklingen er der en forventning om, at der på nationalt niveau vil ske organisationsÅ,ndringer; herunder en ny opgavefordeling mellem kommuner, hospital og praktiserende lÅ, ger, der har betydning for borgerens lokale sundhedsvÅ, sen, og som vil stille krav om tilfÅ, rsel af midler til udvikling og innovation. En samling af hjemmeplejen betragtes som en ud af en rÅ, kke nÅ, dvendige udviklingsprojekter, der vil blive behov for i den nÅ, rmeste fremtid. SammenlÅ, gningen af hjemmeplejen vil forudsÅ, tte en vÅ, sentlig organisatorisk udvikling i hjemmeplejen og på tvÅ, rs i det lokale sundhedsvÅ, sen. En sammenlÅ, gning af Hjemmeplejen vil have positiv indvirkning bÅ, de på rekrutteringsmulighederne og den lÅ, bende kompetenceudvikling. Det foreslÅ, s derfor, at de ledige midler i VÅ, rdighedsmilliarden (0,705 mio.kr.) placeres varigt under Å, ldre- og Omsorgsudvalgets ramme i en sÅ, rskilt pulje til lÅ, bende innovation og udvikling af sundheds- og omsorgsomrÅ, det. Midlerne disponeres forelÅ, bigt i 2020-2021 til sammenlÅ, gning af hjemmeplejen, jf. bilag 4.

Å
NÅ, rhed og sammenhÅ, ng i det lokale sundhedsvÅ, sen på hospitalsgrunden Å, det lÅ, ngere sigte.

Å, get, oplevet sammenhÅ, ng for borgerne kan på sigt sikres ved at skabe stÅ, rre fysisk og organisatorisk nÅ, rhed mellem de funktioner, der primÅ, rt er involveret i borgerens forlÅ, b. Den fulde effekt af nÅ, rhed opnÅ, s bedst ved at udvikle de fysiske rammer som et "vÅ, rktÅ, j" til at nÅ, de organisatoriske mÅ, l.

Å
Der forestÅ, r i regi af plejeboligmasterplanen at skitsere et plejeboligprojekt på hospitalsgrunden med indflytning i 2027-2028. Det er i regi af dÅ, t projekt forudsat, at et plejeboligprojekt på hospitalsgrunden er sÅ, rligt velbegrundet, fordi det i sit koncept og sin fysiske udformning kan medvirke til at skabe mere sammenhÅ, ng i det lokale sundhedsvÅ, sen. Udviklingen af dette plejeboligprojekt igangsÅ, ttes allerede i 2020, primÅ, rt med fokus på at skitsere potentialet for dette plejecenter som et omdrejningspunkt for et stÅ, rkt lokalt sundhedsvÅ, sen.

Å
I fÅ, rste omgang sker dette uden at der forudsÅ, ttes en konkret fysisk placering på hospitalsgrunden, sÅ, der er tid til at afvente den samlede udviklingsplan for omrÅ, det. EfterfÅ, lgende vil arbejdet skulle omsÅ, ttes til et egentligt ideoplÅ, g for en fysisk helhedsplan koblet til udvikling af organisationen. Et oplÅ, g der i givet fald skal efterfÅ, lges af byggeprogrammer, hvor der arbejdes konkret med borgerens oplevelse af sammenhÅ, ng.

Å, konomi

Ud over de midler, der indgÅ, r i den almindelige drift, finansieres indsatserne under Borgernes lokale sundhedsvÅ, sen af henholdsvis sÅ, rlige bevillinger fra de seneste budgetforlig, satspuljemidler samt midler fra VÅ, rdighedsmilliarden.

Disse udgør i alt 18,5 mio. kr. Dertil kommer midler under de øvrige indsatsområder som f.eks. indsatserne vedrørende "Rekruttering og fastholdelse under Tryghed og fællesskaber", som også delvist indgår i det lokale sundhedsvæsen. Se i øvrigt bilag 4 og bilag 5.

Å
Som det fremgår af bilag 4 og bilag 5 udgør Værdighedsmilliarden ca. 8,1 mio. kr. af den samlede finansiering af indsatserne under Borgernes lokale sundhedsvæsen. Midlerne er hidtil blevet tildelt som et direkte tilskud til Ældre- og Omsorgsudvalget på baggrund af ansøgninger til ministeriet. Det bemærkes at de ledige midler på 0,705 mio.kr. foreslås disponeret til løbende innovation og udvikling af området. Foreløbigt disponeres midlerne til den nødvendige faglige udvikling af en samling af hjemmeplejen på hospitalsgrunden for 2020-2021.

Å
Midlerne fra Værdighedsmilliarden anvendes til en række forskellige indsatser under Borgernes lokale sundhedsvæsen som fx at sikre kommunens indsatser vedrørende hjerneskadede (VM10 Udvidelse af hjerneskadeindsatsen), støtte af borgere i den terminale fase på kommunens plejecentre (VM10 En værdig død på plejecentre) samt koordinering af indsatserne på tværs af kommunens tilbud (bl.a. VM09 Det lokale sundhedsvæsen, VM15 Kompetenceudvikling på plejecentre samt VM20 Socialsygeplejerske). Midlerne er dermed en integreret del af finansiering af de seneste års aktiviteter og udvikling inden for borgernes lokale sundhedsvæsen i Frederiksberg Kommune.

Å
Fra 2020 og frem vil Værdighedsmilliarden i stedet tilgå kommunen som en del af det generelle bloktilskud, hvorfor midlerne ikke automatisk vil indgå i Ældre- og Omsorgsudvalgets budget. Det vil derfor som udgangspunkt være nødvendigt at indstille denne del af aktiviteterne, så fremt midlerne ikke i budget 2020-23 bevilges til udvalgets område.

Å
Det bemærkes, at der ikke er finansiering i anlægsplanen og i driftsbudgettet til de anbefalede aktiviteter vedr. styrket kvalitet på DÅgnrehabiliteringen, FKD.

Å
Det fremgår af bilag 1 (Borgernes lokale sundhedsvæsen) og bilag 4 (Den økonomiske ramme for Borgernes lokale sundhedsvæsen) at finansieringen til faste løg på plejecentre udløber pr. 2019. Til den fremadrettede finansiering omprioriteres derfor en del af tidligere bevilgede midler vedrørende samarbejde med praktiserende læger i relation til praksisplanen.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Sagen behandles i Ældre- og Omsorgsudvalget den 3. juni 2019

Bilag

Bilag 1: Borgerens Lokale sundhedsvæsen REV 24-05

Bilag 2: Analyse af det lokale sundhedsvæsen på Frederiksberg

Bilag 3: Kort præsentation af analyse af Det Lokale Sundhedsvæsen

Bilag 4 Den økonomiske ramme Lokal Sundhed

Bilag 5: Status over værdighedsmilliard 2019

Punkt 75: Udmøntning af Ingeborggårdens Provenu - Borgeren i centrum gennem dialog, civilsamfund og teknologi

00.22.00-P35-377-18

Resume

På mødet den 21. januar 2019 (pkt 17) godkendte Ældre- og Omsorgsudvalget forslag til ramme for anvendelse af provenu for salget af Ingeborggården. Rammen, der er udarbejdet i samarbejde med repræsentanter for Ingeborggårdens Bestyrelse og Samvirkende Menighedsplejer, involverer fire temaer, der alle har som formål at sætte borgeren i centrum gennem dialog, civilsamfund og teknologi. Styregruppen for udmøntning af Ingeborggårdens Provenu afholdt møde den 1. maj 2019. På mødet blev drøftet indhold og finansiering af projekterne i de 4 temaer. Der gøres i sagen rede for de projekter, der igangsættes og den nødvendige ønskede driftsbevilling til de projekter, der helt eller delvist drives af Frederiksberg Kommune.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget

1. indstiller, at aktiviteterne i forbindelse med provenuet fra salget af Ingeborggården godkendes, og
2. indstiller, at der gives henholdsvis en indtægts- og udgiftsbevilling på i alt 4.050 t. kr. fordelt med 2.025 t. kr. i 2019 og 2.025 t. kr. i 2020, jf. Økonomiafsnittet.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. indstiller, at aktiviteterne i forbindelse med provenuet fra salget af Ingeborggården godkendes, og
2. indstiller, at der gives henholdsvis en driftsindtægts- og udgiftsbevilling på i alt 4.050 t. kr. fordelt med 2.025 t. kr. i 2019 og 2.025 t. kr. i 2020, jf. Økonomiafsnittet.

Sagsfremstilling

På mødet den 21. januar 2019 (pkt 17) godkendte Ældre- og Omsorgsudvalget forslag til ramme for anvendelse af provenu for salget af Ingeborggården. Rammen, der er udarbejdet i samarbejde med repræsentanter for Ingeborggårdens Bestyrelse og Samvirkende Menighedsplejer, involverer fire temaer, der alle har som formål at sætte borgeren i centrum gennem dialog, civilsamfund og teknologi, herunder:

1. Udviklingsarbejde i Frederiksberg Kommune vedr. omsorgsbesøg, sorggrupper og peer-to-peer-arbejde i forhold til ældre
2. Helhed og sammenhæng – understøttende frivillig indsats for udsatte og sårbare ældre
3. Borger-, pårørende og netværksvendt kommunikation med nye hjælpemidler
4. Den gode ældre- eller plejebolig, understøttet med velfærdsteknologi

Styregruppen for udmøntning af Ingeborggårdens Provenu afholdt møde den 1. maj 2019. Styregruppen består af udvalgsformand Thyge Enevoldsen og Flemming Brank fra Ældre- og Omsorgsudvalget, Kirsten Jørgensen, Provst for Frederiksberg Provsti, Mette Møbjerg Madsen, Generalsekretær for Samvirkende Menighedsplejer, Ole Foldberg, Formand for Ingeborggårdens bestyrelse samt Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsdirektør Henning Daugaard. På mødet blev drøftet indhold og finansiering af projekterne i de 4 ovennævnte temaer.

Midlerne fra salgsprovenuet administreres af Samvirkende Menighedsplejer i en selvstændig økonomi uafhængig af Samvirkende Menighedsplejers drift. Salgsprovenuet skal anvendes til formål, som ikke i dag har finansiering fra kommunal eller anden side. Der gøres i nedenstående rede for de projekter, der igangsættes og den nødvendige ønskede bevilling til de projekter, der helt eller delvist drives af Frederiksberg Kommune.

1. Udviklingsarbejde i Frederiksberg Kommune vedr. omsorgsbesøg, sorggrupper og peer-to-peer-arbejde i forhold til ældre

Projektet er forankret hos Samvirkende Menighedsplejer, og har til formål at tilbyde sorgstøtte til enlige og sårbare ældre (+55 år) fra frivillige indsatser tilknyttet ca. 5 kirker i Frederiksberg Provsti. Indsatserne vil bestå af livsmestringskurser, individuelle besøg og sorggrupper/netværksaktiviteter og vil blive udviklet i samarbejde med den enkelte borger. Det er forventningen, at ca 50 borgere om året vil få gavn af indsatsen.

2. Helhed og sammenhæng – understøttende frivillig indsats for udsatte og sårbare ældre

Formålet med projektet er, under sygdomsforløb, herunder terminale forløb, at give udsatte og sårbare ældre mulighed for at knytte en relation til et medmenneske (en frivillig støtte-ven) samt give medmenneskelig støtte til og skabe overblik for sådanne borgere med svagt netværk og deres eventuelle pårørende. Konkret ønskes der udviklet et koncept for at skabe

helhed og sammenhæng med udgangspunkt i forløb for borgere med ophold på Frederiksberg Kommunes Rehabiliteringsenhed.

Der indgår i projektet frikøb af projektleder fra Frederiksberg Kommunes Rehabiliteringsenhed (20 timer om ugen). Projektlederen skal sikre rekruttering af borgere i målgruppen for projektet og i samarbejde med Samvirkende Menighedsplejer sikre et godt ”match” af den enkelte borger og frivillig. Herudover skal projektlederen løbende følge effekten af indsatsen, understøtte udbredelse af konceptet til andre indsatser på sundheds- og omsorgsrådet i kommunen samt udarbejde årlig evalueringsrapport.

For at gennemføre projektet skal Ældre- og Omsorgsudvalget godkende en indtægts- og udgiftsbevilling på 350.000. kr til frikøb af projektleder fra Frederiksberg Kommunes Rehabiliteringsenhed. Bevillingen gives for perioden juni 2019 – maj 2020.

3. Borger-, pårørende og netværksvendt kommunikation med nye hjælpemidler

Formålet med projektet er at udvikle en digital løsning (en digital kinabog), der gennem adgang til og handlemuligheder i forhold til data om eget forløb - sætter borgeren mere i førersædet. Der kan fx være tale om overblik over eget forløb (Cura), herunder aftaler eller via en dialog- og kalenderfunktion at styre, hvad man får hjælp til, hvornår, at flytte aftaler mv. Herudover vil fuld adgang fra 3. parts systemer (diverse velfærdsteknologiske løsninger, dialog med pårørende, netværk og frivillige) samt overblik over aktiviteter og tilbud i lokalområdet samt egne aftaler også være en mulighed. For at gennemføre projektet skal Ældre- og Omsorgsudvalget godkende en indtægts- og udgiftsbevilling på 2,7 mio. kr til udvikling af en digital løsning. Midlerne skal anvendes til udvikling af en digital løsning, integration af løsningen til kommunens sundheds- og omsorgssystem CURA, frikøb af medarbejdere i udviklingsfasen, kompetenceudvikling af medarbejdere samt projektledelse.

Bevillingen gives for perioden juni 2019 – maj 2020.

4. Den gode ældrebolig, understøttet af velfærdsteknologi

Frem til udgangen af 2019 ønskes der foretaget en afdækning af borgeres og medarbejders oplevede udfordringer i understøttelsen af den enkelte borgers behov, inddragelse og aktivering og evt. muligheden for at koble dette til velfærdsteknologiske løsninger. Fokus er på borgere i eget hjem, ældrebolig og plejebolig samt i forlængelse heraf at udvikle velfærdsteknologiske løsninger, der på sigt kan anvendes på det nye plejecenter på Betty Nansens Allé samt de moderniserede Ingeborggården og Søndervang. I forbindelse med en konkretisering af mulige velfærdsteknologiske løsninger, vil muligheden for et eventuelt fondssamarbejde om udvikling og finansiering blive afdækket.

For at gennemføre projektet skal Ældre- og Omsorgsudvalget godkende en indtægts- og udgiftsbevilling på 1 mio. kr til udvikling af en digital løsning. Bevillingen gives for perioden juni 2019 – maj 2020.

Styregruppen mødes igen i december, hvor der vil blive gjort status på fremdrift af de iværksatte indsatser.

Økonomi

I forbindelse med Frederiksberg Kommunes deltagelse i ovenstående aktiviteter, der finansieres via provenuet fra salg af Ingeborggården, gives der en samlet driftsindtægts- og udgiftsbevilling på 4,05 mio. kr. Nettoeffekten udgør dermed 0 kr. Bevillingen fordeler sig således:

- Helhed og sammenhæng – understøttende frivillig indsats for udsatte og sårbare ældre: Indtægts- og udgiftsbevilling på 175. t. kr. i 2019 samt 2020
- Borger-, pårørende og netværksvendt kommunikation med nye hjælpemidler: Indtægts- og udgiftsbevilling på 1.350 t. kr. i 2019 samt 2020
- Den gode ældrebolig, understøttet af velfærdsteknologi: Indtægts- og udgiftsbevilling på 500 t. kr. i 2019 samt 2020

Borgmesterpåtegning

Intet at bemærke.

Behandling

Ældre- og Omsorgsudvalget den 3. juni 2019, Magistraten den 12. august 2019 og Kommunalbestyrelsen den 16. august 2019

Punkt 76: Status på fastholdelse og rekruttering af sundhedsfagligt personale på sundheds- og ældreområdet

54.00.00-P20-2-18

Resume

Sagen fremlægges med henblik på at orientere Ældre- og Omsorgsudvalget dels om status på fastholdelses- og rekrutteringsudfordringen på sundheds- og ældreområdet på Frederiksberg. Dels om arbejdet med indsatser i forhold til at fastholde og rekruttere sundhedsfagligt personale på sundheds- og ældreområdet.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget

1. tog sagen til efterretning,
2. indstiller, at sagen oversendes til drøftelserne vedr. budget 2020, idet forvaltningen anmodes om at udarbejde analyse af omkostningerne ved at hæve lønningerne for henholdsvis social- og sundhedsassistenter og sygeplejersker til gennemsnitslønnen i Københavnsområdet, og
3. indstiller, at spørgsmålet om finansiering af den fortsatte udvikling og drift oversendes til drøftelserne vedr. budget 2020, idet værdighedsmilliarden overgår fra direkte tilskud til Ældre- og Omsorgsudvalgets område til bloktilskud fra 2020 og udgør en del af finansieringen af indsatserne.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget tager sagen til efterretning.

Sagsfremstilling

Baggrund

Frederiksberg Kommune oplever i lighed med landets øvrige kommuner udfordringer i forhold til rekruttering og fastholdelse af medarbejdere på sundheds- og ældreområdet. Tilgangen til social- og sundhedsuddannelserne er faldet med cirka 40 procent på landsplan siden 2010.

Samtidig er der et højt frafald på SOSU-uddannelserne. Seneste tal viser, at cirka 14 procent af alle elever på SOSU-uddannelserne er stoppet efter tre måneder på hovedforløbet. Det er dobbelt så mange som eleverne på de øvrige erhvervsuddannelser. Derudover er der 26 procent af alle SOSU-eleverne, der falder fra under uddannelsen. Det udfordrer kommunerne i dagligdagen, og gør det vanskeligt at rekruttere tilstrækkeligt personale.

En kortlægning fra Finansministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Undervisningsministeriet, Uddannelses- og Forskningsministeriet og Sundhedsministeriet fra december 2018 viser, at der er massive problemer med rekrutteringsmuligheder for social- og sundhedspersonale og sygeplejersker i kommuner og regioner.

KL orienterede om rekrutteringsudfordringen i et borgmesterbrev den 3. juli 2018. Heri fremgik det, at "I de kommende år vil kommunerne opleve stigende rekrutteringsudfordringer på ældre- og sundhedsområdet. Særligt vil der være mangel på social- og sundhedspersonale og sygeplejersker (bilag 1). "Resultatet af den ovenstående udvikling kan i yderste konsekvens være, at stillinger ikke kan besættes, eller besættes af medarbejdere på et lavere uddannelsesniveau end ønsket. For at imødegå denne udfordring har KL udarbejdet en handleplan for øget rekruttering i kommunerne: "Flere hænder i ældre- og omsorgssektoren", som blev offentliggjort i oktober 2018 (bilag 2). Og senest har KL i marts 2019 udsendt en materialepakke til reduktion af frafald med konkrete redskaber til, hvordan kommunerne kan arbejde med frafald af elever.

På regeringsplan er der afsat midler til området for at imødegå udfordringerne om fastholdelse og rekruttering. Som en del af overenskomstaftalen mellem KL og Forhandlingsselskabet blev der i foråret 2018 afsat en rekrutteringspulje på over 500 mio. kr., der primært skal prioriteres til social- og sundhedsassistenter og erfarne sygeplejersker. Rekrutteringspuljen er udmøntet til kommunerne ved, at lønnen til social- og sundhedspersonale er løftet, og at lønnen for at arbejde på skæve (aften, nat og helligdage) tidspunkter er hævet. Midlerne er i Frederiksberg Kommune blevet indarbejdet i områdets budgetter i forbindelse med 1. forventede regnskab. Derudover blev der med finanslovsaftalen 2018 afsat en ansøgningspulje på 70 mio. kr. fra 2018-2021 til at reducere sygefraværet i ældreplejen.

Regeringen, KL, Danske Regioner og FOA har indgået en aftale omkring en ny toårig dimensioneringsaftale på SOSU-området, samt besluttet at hele ansættelsesopgaven skal varetages af kommunerne. Kommunerne kompenseres som udgangspunkt ikke økonomisk for den øgede dimensionering.

Med Finanslovsaftalen for 2019 blev der, som en del af rekrutteringsdagsordenen, afsat 30 mio. kr. årligt i 2020 og 2021 til at understøtte kommunernes implementering af dimensioneringsaftalen, herunder styrket praktikvejledning og fokus på frafald. Midlerne bevilges til kommunerne over bloktilskuddet. Finansieringen på de 30 mio.kr. er ikke permanent, hvilket modsvarer af, at dimensioneringsaftalen alene er tidsbegrænset til to år, og dermed skal genforhandles for 2022 og frem. KL har udarbejdet et notat vedrørende finansieringen af dimensioneringsaftalen, som er vedlagt som bilag (bilag 3).

Derudover er der afsat 15,9 mio. kr. i 2019 og 14,4 mio. kr. årligt i 2020-2022 til flere praktikvejledere på social- og sundhedsskolerne, udvikling af en temadag til praktikvejledere i kommuner og regioner samt oplysningsmateriale til det praktikpladsopsøgende arbejde samt styrket dialog mellem skoler og praktiksteder. Det vides ikke om disse midler bevilges via puljer eller fordeles som DUT-midler.

Rekrutterings- og fastholdelsesudfordringer på Sundheds- og Ældreområdet på Frederiksberg

Ledere på kommunens plejecentre og Hjemmeplejen beskriver samstemmende udfordringer med at rekruttere sundhedsfaglige medarbejdere. Det gælder både til dag, aften- og nattevagter. Områderne oplever få eller ingen ansøgere til opslåede stillinger.

Et datatræk i personalesystemet over opslåede ledige stillinger for sygeplejersker gennem det sidste år (selvejende institutioner indgår ikke i analysen) viser, at der har været 41 opslåede stillinger, og at der i gennemsnit har været fire ansøgere til stillingerne. Til 35 procent af stillingsopslagene har der været mellem nul og en ansøger.

I relation til stillingsopslag rettet mod social- og sundhedspersonale viser udtræk fra personalesystemet, at der har været 71 stillingsopslag (selvejende institutioner indgår ikke i analysen) gennem det sidste år. Til disse stillinger har der i gennemsnit været otte ansøgere (medregnet er specialstillinger, hvor der ofte er mange ansøgere). Hertil skal nævnes, at flere af ansøgerne ikke har været kvalificerede til stillingerne.

Ud over udfordringerne med at rekruttere relevant arbejdskraft til sundheds- og ældreområdet peger lederne også på, at der er et stort "turnover", hvor medarbejdere hurtigt søger videre til andre stillinger.

Dataudtræk over fratrædelser fra 1. januar 2018 til 30. april 2019 bekræfter lederens udsagn. Data viser, at i 135 ud af 352 fratrædelser for månedslønnede, og i 130 ud af 332 fratrædelser for timelønnede medarbejdere på sundheds- og ældreområdet var ansættelserne på under et års varighed. Det svarer til cirka 39 procent af de fratrådte medarbejdere i 2018 og 2019 havde under et års ansættelse. Dette tal dækker både over sygeplejersker og social- og sundhedspersonale.

Der kan endnu ikke siges noget systematisk omkring årsagerne til fratrædelse på området, men dette vil kunne følges mere systematisk fremadrettet, da det først for nyligt er blevet muligt at registre fratrædelsessager i personalesystemet. Derudover vil der blive gennemført systematiske fratrædelsessamtaler, som understøttes af kommunens HR-afdeling. Det skal nævnes, at mange af ansøgere ikke ønsker at arbejde for eksempel i weekender, og hvis de kan få en stilling i nabokommunen med et mindre antal weekendvagter, skifter de stilling.

Rekrutterings- og fastholdelsesudfordringen på Frederiksberg skal også ses i lyset af den aktuelle ubalance på arbejdsmarkedet. Arbejdsmarkedsbalancen opdeler rekrutteringssituationen halvårligt - fordelt på stillinger - i fem kategorier, hvor omfattende mangel er et udtryk for den højeste mangel på arbejdskraft.

For sygeplejerskers vedkommende i Region Hovedstaden gælder det, at de fra perioden 2016 og frem til 2018 er kategoriseret ved omfattende mangel på arbejdskraft. For social- og sundhedsassistenter gælder, at de fra 2016 og 2017 er kategoriseret med omfattende mangel på arbejdskraft og fra 2018 ved mangel på arbejdskraft. For social- og sundhedshjælperne gælder, at der var mangel på deres arbejdskraft i 2016, gode jobmuligheder i 2017 og igen mangel på deres arbejdskraft fra 2018.

De mange beskæftigelsesmuligheder på sundheds- og ældreområdet medvirker til, at medarbejderne i højere grad har let ved at søge væk til andre stillinger. Hvilket det gennemgåede datamateriale fra kommunens eget personalesystem også bekræfter. Sagt lidt populært, så "shopper medarbejderne rundt" og det gælder også kommuner, som Frederiksberg Kommune sammenligner os med.

Frederiksberg Kommune har i 2019 videreført en række fastholdelses- og rekrutteringsindsatser, som blev igangsat i 2018 med henblik på dels at øge søgningen til social- og sundhedsområdets elevstillinger, dels at understøtte eksisterende SOSU-elever i færdiggørelsen af deres uddannelsesforløb og dels at rekruttere og fastholde sundhedspersonale. I 2018 blev indsatserne finansieret af 1 mio. kr., som kommunen blev bevilliget via Økonomiaftalen fra 2018 mellem KL og Regeringen til "kompetenceløft af det kommunale sundhedspersonale". I 2019 har Kommunalbestyrelsen afsat yderligere 1 mio. kr. under værdighedsmilliarden fra 2019 og frem til styrkelse af kommunens arbejde med at rekruttere og fastholde SOSU-elever og -personale. Værdighedsmilliardmidlerne finansierer igangsatte indsatser for hhv. rekruttering og fastholdelse af SOSU-elever og studerende, fastholdelse af eksisterende SOSU-personale og rekruttering af nyt SOSU-personale.

Fra 2020 og frem vil værdighedsmilliardmidlerne i stedet tilgå kommunen som en del af det generelle bloktilskud, hvorfor midlerne ikke automatisk vil indgå i Ældre- og Omsorgsudvalgets budget. En fortsættelse af rekrutterings- og fastholdelsesindsatserne på SOSU-området i 2020 og frem vil derfor kræve, at midlerne bevilliges til Ældre- og Omsorgsudvalgets område i budget 2020-23. Hvis bevillingen ikke videreføres, kan det som udgangspunkt være nødvendigt at indstille disse rekrutterings- og fastholdelsesindsatser, hvilket kan have afgørende betydning for kommunens muligheder for at rekruttere og fastholde SOSU-elever og -personale, da konkurrencen om både elever og personale er stor (særligt med nabokommunerne).

Løn

Lønniveauet i nabokommunerne for sundhedsfagligt personale er også fremhævet som havende betydning i forhold til rekrutterings- og fastholdelsesudfordringen på Frederiksberg.

Som det blev fremlagt i en tidligere statusrapport på iværksatte initiativer i relation til fastholdelse og rekruttering (rapport 106, 19. november 2018) viser en kortlægning af lønniveauet for sundhedsfagligt personale, at Frederiksberg Kommune ligger lavere på lønninger til sundhedsfagligt personale i forhold til andre hovedstadskommuner.

Nedenstående tabel 1 viser lønniveauet for udvalgte hovedstadskommuner. Kommunerne er udvalgt, da de på grund af geografisk nærhed konkurrerer om de samme medarbejdere som Frederiksberg.

Tabel 1. Oversigt over lønniveau for sundhedsfagligt personale i udvalgte hovedstadskommuner (pr. februar 2019)

	Frederiksberg	Glostrup	Hvidovre	København	Rødovre
	Indeks (månedsløn kr. i alt)	Indeks (månedsløn kr. i alt)	Indeks (månedsløn kr. i alt)	Indeks (månedsløn kr. i alt)	Indeks (månedsløn kr. i alt)
Social- og Sundhedspersonale	100 30.129	102 30.668	101 30.528	102 30.725	104 31.264
Sygeplejersker	100 36.866	105 38.850	107 39.296	104 38.504	112 41.196

Som det fremgår af ovenstående tabel 1 er både social- og sundhedspersonale samt sygeplejersker på Frederiksberg lavest aflønnet set i forhold til de fire øvrige kommuner, som der er sammenlignet med i tabellen. Lønforskellen er særlig høj for sygeplejerskerne set i relation til de øvrige kommuner, hvor der er op til over 4.000 kroner i forskel om måneden. På et arbejdsmarked med gode beskæftigelsesmuligheder kan dette have betydning for sygeplejerskers valg af ansættelseskommune.

Hvis lønniveauet for sygeplejersker i Frederiksberg Kommune skal hæves til gennemsnittet for hovedstadskommunerne, vil det medføre en ekstraudgift på ca. 2,6-2,8 mio. kr. årligt.

Hvad er der iværksat på Frederiksberg for at imødegå rekrutterings- og fastholdelsesudfordringen?

For at adressere den pressede situation omkring rekrutterings- og fastholdelse i Frederiksberg Kommune er der nedsat en styregruppe med repræsentanter fra hjemmeplejen, plejecentre samt faglige organisationer. Der er gennemført arbejdsgangsanalyser, interview med medarbejdere og elever, samt gennemført et temamøde for ledere på sundheds- og ældreområdet, hvor der blev udarbejdet et inspirationskatalog (bilag 4). På baggrund af denne samlede afdækning af situationen arbejdes der målrettet med at konkretisere afledte tiltag, udvikle metoder og tilrettelægge nye og andre arbejdsgange.

I nedenstående afsnit beskrives udvalgte tiltag fordelt på medarbejdergrupper.

Elever og studerende

Det er vigtigt, at uddannelsesopgaven prioriteres på lige fod med plejeopgaven, da det er blandt de nye elever og studerende, at sundheds- og ældreområdet skal rekruttere kommende kolleger. Frederiksberg Kommune har på baggrund af det høje frafald af elever på SOSU-uddannelserne igangsat i forbedringsprojekt, der dels skal kortlægge udfordringerne på området og dels understøtte arbejdet med at fastholde elever i uddannelsen. Projektet bygger blandt andet på indsatserne i materialepakke fra KL og anbefalingerne i KL's handleplan. Der arbejdes med at:

- skabe en bedre overgang fra skole til praktik, for eksempel med forbesøg på praktikstederne, hvor elever har mulighed for at besøge deres kommende praktiksted før praktikstart med henblik på hurtigt at starte en faglig og læringsorienteret refleksion
- gennemføre obligatoriske lærings- og trivselssamtaler tidligt i elevernes først møde med praktikken
- styrke praktikvejledningen ved udvikling og gennemførelse af praktikvejlederkurser med en særlig Frederiksbergprofil rettet mod personale med uddannelsesopgave
- systematisk fordeling af elever og studerende for at sikre et mere hensigtsmæssig ressourceforbrug på elevopgaven
- temaeftermiddage rettet mod sundhedsfaglige personale, der arbejder med uddannelsesopgaver.
- standardisering af uddannelsesopgaven, for eksempel udarbejdelse af fælles funktionsbeskrivelser for uddannelsesansvarlige medarbejdere.

På elevområdet følges data for frafald tæt for at kunne målrette indsatserne, og det er allerede muligt at registrere en øget fastholdelse af elever, siden der er kommet et ekstraordinært fokus på uddannelsesopgaven i forbindelse med fastholdelsesprojektet. Det gennemsnitlige frafald af elever (både hjælpere og assistenter) er faldet fra 29 procent i foråret 2018 til 21 procent i foråret 2019.

Fastholdelse af personale

I relation til fastholdelse af fast personale er der igangsat en række forskellige tiltag. Et af dem har et særligt fokus på sygeplejerskerne. Sygeplejerskerne som faggruppe er centrale på det primære kommunale område, da de ud over deres faglighed, ofte også står som daglige ledere og sparringspartnere for en stor del af medarbejdergruppen.

En af udfordringerne ligger i, at det har lav status blandt sygeplejersker at arbejde i den primære sektor, derfor kan det være svært både at tiltrække sygeplejersker samt fastholde dem. En hovedmålsætning for arbejdet med fastholdelse og rekruttering af sygeplejersker er at gøre Frederiksberg Kommune til en endnu mere attraktiv arbejdsplads. For at styrke dette er der identificeret to tiltag, som har betydning for sygeplejerskerne, som er opkvalificering og faglige netværk. Dette skal blandt andet understøttes af temadage og introforløb for nyansatte. Disse tiltag er kommet i stand, da det er en generel oplevelse, at sygeplejerskerne ofte "føler sig alene" uden mulighed for faglig sparring. Der er yderligere iværksat følgende tiltag for at fastholde medarbejdere:

- Udvikling af introforløb for alle nyansatte
- Udvikling af mentorforløb for alle nyansatte
- Serie af temadage for kommunens sygeplejersker med fokus på erfaringsudveksling og relevante faglige oplæg.
- Systematisk implementering af velfærdsteknologiske løsninger i hverdagen, som kan afhjælpe for eksempel i de tunge plejeopgaver
- Tydeliggørelse af arbejdsgange og hjælp til, når en leder har en medarbejder som ønsker at opkvalificere sig, for eksempel fra uaglært til SOSU-hjælper eller fra SOSU-assistent til sygeplejerske.

Personaleomsætning og sygefravær følges tæt med henblik på at kvalificere effekten af de igangsatte indsatser.

Rekruttering af nyt personale

Som det tidligere er beskrevet er der en udfordring omkring lavt ansøgerantal i Frederiksberg Kommune særligt til opslåede sygeplejerskestillinger og ledergruppen har på en temadag peget på, at der er behov for at kigge på selve stillingsopslagene og kommunikationen af disse. Der vil derfor være en fokuseret indsats i forhold til selve annoncering og formidling af stillingsannoncer. Det kan for eksempel dreje sig om annoncering andre steder end vanligt eller ved brug af sociale medier. Derudover er der et ønske om at oprette rotationsstillinger og delestillinger, så nye medarbejdere også får mulighed for at opleve forskellige arbejdspladser i kommunen og få etableret et netværk. Derudover er det vigtigt at adressere forholdet omkring løn i relation til rekruttering af nye medarbejdere, da dette også vil have en effekt.

Som det er beskrevet ovenstående er der brug for en bred indsats i forhold til at adressere og løse udfordringerne omkring fastholdelse og rekruttering af sundhedsfagligt personale. Arbejdet er fortsat i udvikling og der vil være brug for nye og vedvarende indsatser gennem de næste mange år, hvis problemets omfang skal mindskes.

Økonomi

Frederiksberg Kommune står over for en stor udfordring i forhold til både fastholdelse af eksisterende medarbejdere og rekruttering af nye medarbejdere til sundheds- og omsorgsområdet, og der ikke noget, der tyder på, at opgaven bliver mindre i fremtiden. Økonomisk set er der flere sider af sagen – særligt i forhold til lønniveauet for kommunens sygeplejersker, videreførelse af rekrutterings- og fastholdelsesindsatser, det fulde kommunale ansættelsesansvar og de øgede dimensioneringskrav samt elevvejledningsopgaven.

Lønniveau for sygeplejersker

Lønniveauet for sygeplejersker i Frederiksberg Kommune er i øjeblikket markant lavere end i flere andre hovedstadskommuner. Såfremt lønniveauet blandt sygeplejersker i Frederiksberg Kommune hæves til gennemsnittet for hovedstadskommunerne, vil det medføre merudgifter på ca. 2,6 mio. kr. i 2020, ca. 2,7 mio. kr. i 2021, ca. 2,7 mio. kr. i 2022 og ca. 2,8 mio. kr. i 2023.

Rekrutterings- og fastholdelsesindsatser

Frederiksberg Kommune har i 2019 videreført en række fastholdelses- og rekrutteringsindsatser, som blev igangsat i 2018 med henblik på dels at øge søgningen til social- og sundhedsområdets elevstillinger, dels at understøtte eksisterende sosu-elever i færdiggørelsen af deres uddannelsesforløb og dels rekruttering og fastholdelse af sundhedspersonale. I 2018 blev indsatserne finansieret af 1 mio. kr., som kommunen blev bevilliget via Økonomiaftalen fra 2018 mellem KL og Regeringen til "kompetenceløft af det kommunale sundhedspersonale". I 2019 har Kommunalbestyrelsen afsat yderligere 1 mio. kr. under Værdighedsmilliarden fra 2019 og frem til styrkelse af kommunens arbejde med at rekruttere og fastholde sosu-elever og -personale. Værdighedsmilliardmidlerne finansierer (jf. bilag 5) en væsentlig del af de igangsatte indsatser for hhv. rekruttering og fastholdelse af sosu-elever og studerende, fastholdelse af eksisterende sosu-personale og rekruttering af nyt sosu-personale.

Midlerne fra Værdighedsmilliarden er således hidtil blevet tildelt som et direkte tilskud til Ældre- og Omsorgsudvalget på baggrund af ansøgninger til Sundheds- og Ældreministeriet. Fra 2020 og frem vil Værdighedsmilliard-midlerne i stedet tilgå kommunen som en del af det generelle bloktilskud, hvorfor midlerne ikke automatisk vil indgå i Ældre- og

Omsorgsudvalgets budget. En fortsættelse af rekrutterings- og fastholdelsesindsatserne på sosu-området i 2020 og frem vil derfor kræve, at midlerne bevilliges til Ældre- og Omsorgsudvalgets område i budget 2020-23. Hvis bevillingen ikke videreføres, vil det være nødvendigt at indstille disse rekrutterings- og fastholdelsesindsatser, hvilket kan have afgørende betydning for kommunens muligheder for at rekruttere og fastholde SOSU-elever og -personale, da konkurrencen om elever og personale er stor (særligt med nabokommunerne).

Kommunalt ansættelsesansvar og øgede dimensioneringskrav

Pr. 1. januar 2020 overtager kommunerne ansættelsesansvaret for sosu-assistenterne fra regionerne og samtidig øges elevdimensioneringen for sosu-området. Det betyder, at Frederiksberg Kommune i 2020 skal øge antallet af sosu-hjælperelever med 36 procent og øge antallet af sosu-assistentelever med 84 procent (inklusive de assistentelever, som kommunen overtager fra regionen), jf. tabel 2, hvilket alt andet lige betyder, at alle opgaver og udgifter vedrørende elever skaleres tilsvarende.

Tabel 2. Tilvæksten i elever på social og sundhedsområdet fra 2019 til 2020										
Elever	Dimensionering i 2019		Tilvækst fra øget dimensionering		Tilvækst fra regionen		Tilvækst i alt		Dimensionering i 2020	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Sosu-hjælperuddannelse	36	100%	13	36%	-	-	13	36%	49	136%
Sosu-assistentuddannelse	51	100%	21	41%	22	43%	43	84%	94	184%

Derudover har Københavns Professionshøjskole fået tilladelse af Uddannelses- og Forskningsministeriet til at øge optaget på sygeplejerskeuddannelsen med 60 studerende pr. årgang for at afhjælpe den akutte mangel på sygeplejersker i hovedstadsområdet. Frederiksberg Kommune modtager i øjeblikket årligt cirka 70 sygeplejerskestuderende, men der er endnu ikke taget stilling til en fordeling af disse ekstra studerende blandt kommunerne.

Kommunens udvidede ansættelsesansvar og den øgede dimensionering vil også medføre en øget mængde administrative og personaleledelsesmæssige arbejdsopgaver, herunder blandt andet opgaver vedrørende arbejdsgiveransvaret, rekruttering, fastholdelse, koordinering og anden drift af elevforløbene.

I relation til elevuddannelsesopgaven med den øgede dimensionering og kommunernes fulde overtagelse af ansættelsesansvaret for SOSU-uddannelserne fra 1. januar 2020, vil der også være øgede udgifter til blandt andet uddannelse af flere praktikvejledere, uddannelse og ansættelse af overordnede og koordinerende kliniske vejledere, mere tid til vejledernes pædagogiske opgaver og øgede lønudgifter til de flere vejledere med tilsvarende finansieringsbehov til følge.

Den øgede dimensionering, kommunernes overtagelse af det fulde ansættelsesansvar for alle elever samt de øvrige beskrevne udfordringer som for eksempel meget få og kvalificerede ansøgere til opslåede stillinger, et lavt lønniveau på Frederiksberg (særligt for sygeplejerskerne) kræver et kontinuerligt fokus på nye løsninger og fastholdelse af iværksatte tiltag vedrørende rekruttering og fastholdelse.

Med Finanslovsaftalen for 2019 blev der afsat 30,0 mio. kr. årligt i 2020 og 2021 til at understøtte kommunernes implementering af dimensioneringsaftalen, herunder styrket praktikvejledning og fokus på frafald. Midlerne bevilges til kommunerne over bloktilskuddet. Finansieringen på de 30 mio.kr. er ikke permanent, hvilket modsvares af, at dimensioneringsaftalen alene er tidsbegrænset til to år og dermed skal genforhandles for 2022 og frem. Derudover er der afsat 15,9 mio. kr. i 2019 og 14,4 mio. kr. årligt i 2020-2022 til flere praktikvejledere på social- og sundhedsskolerne, udvikling af en temadag til praktikvejledere i kommuner og regioner samt oplysningsmateriale til det praktikpladsopsøgende arbejde samt styrket dialog mellem skoler og praktiksteder. Det vides ikke, om disse midler bevilges via puljer eller fordeles som DUT-midler. Dette vil tidligst være afklaret i forbindelse med sommerens økonomiforhandlinger mellem KL og regeringen, og forvaltningen vil på den baggrund vende tilbage til udvalget.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Ældre- og Omsorgsudvalget den 3. juni 2019

Bilag

Bilag 1 Borgmesterbrev vedr. rekrutteringssituation

Bilag 2 Flere hænder i ældre- og sundhedssektoren

Bilag 3 Baggrundsinformation om sosu-dimensionering

Bilag 4 Inspirationskatalog for rekruttering og fastholdelse

Bilag 5 Status værdighedsmilliard 2019

Punkt 77: Endelig behandling af kvalitetsstandarder på ældreområdet 2019 med høringssvar fra rådene

27.00.00-S00-3-19

Resume

De reviderede kvalitetsstandarder på ældreområdet 2019 fremlægges til endelig behandling. Sagen indeholder høringssvar fra Ældrerådet og Handicaprådet og forvaltningens bemærkninger hertil.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget

1. tog høringssvarene fra Ældrerådet og Handicaprådet til efterretning,
2. tog til efterretning, at høringssvarene ikke giver anledning til ændringer i forhold til tidligere forelagte sag, og
3. godkendte kvalitetsstandarderne på ældreområdet 2019.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. tager høringssvarene fra Ældrerådet og Handicaprådet til efterretning,
2. tager til efterretning, at høringssvarene ikke giver anledning til ændringer i forhold til tidligere forelagte sag, og
3. godkender kvalitetsstandarderne på ældreområdet 2019.

Sagsfremstilling

Ældre- og Omsorgsudvalget godkendte på mødet den 29.04.2019, sag nr. 46 at sende de reviderede kvalitetsstandarder for ældreområdet med de foreslåede ændringer i 2019 til høring hos Ældrerådet og Handicaprådet. Sag nr. 46 er vedlagt som bilag 1.

Forvaltningen har modtaget høringssvar fra rådene, og i nedenstående bliver svarene gennemgået samt forvaltningens bemærkninger hertil. Høringssvar fra Ældrerådet er vedlagt som bilag 2, og høringssvar fra Handicaprådet er vedlagt som bilag 3.

Høringssvar fra Ældrerådet

Ældrerådet anerkender de reviderede kvalitetsstandarder, bl.a. at der tænkes arbejdspladsvurdering ind.

Ældrerådet er dog bekymret over, at rengøring, der udføres enkelte gange om året, er skåret ned fra at omfatte støvsugning af møbler, rengøring af køleskab, rengøring af bruseniche/badekar og afstøvning af paneler og karme er ændret til *ikke længere* at omfatte støvsugning af møbler og afstøvning af paneler og karme. Det kan vi ikke anbefale.

Forvaltningens bemærkninger

Ingen.

I kvalitetsstandarderne for 2018 står, at støvsugning af møbler, rengøring af køleskab, rengøring af bruseniche/badekar, og rengøring og afstøvning af paneler og karme er rengøringsopgaver, som kun udføres lejlighedsvis og som bytteyder. Det betyder, at disse ydelser kun er blevet givet som bytteyder, hvor borgeren har byttet en ydelse, og der er truffet afgørelse om at borgeren har behov for hjælp til fx støvsugning af møbler.

Når der i kvalitetsstandarden for 2019 står, at rengøring af køleskab og rengøring af bruseniche/badekar udføres enkelte gange om året er der således tale om et løft af serviceniveauet, da borgeren ikke henvises til at bytte til de ydelser.

Selvom støvsugning af møbler og afstøvning af paneler og karme ikke indgår i Frederiksberg Kommunes serviceniveau vil borgeren fortsat skulle bevilges denne hjælp, hvis borgeren opfylder betingelserne i bestemmelsen om praktisk hjælp og ud fra en konkret og individuel vurdering har behov for hjælpen. I kvalitetsstandarden for 2019 er derfor henvist til: *"I særlige tilfælde kan du få visiteret ekstra hjælp til rengøring. Det gælder fx hvis sygdom, dine daglige gøremål i hjemmet eller brug af hjælpemidler medfører at dit hjem tilsmudses mere end almindeligt, og dermed kræver mere rengøring end beskrevet ovenfor"*.

Endvidere har borgeren som før fortsat mulighed for at bytte sig til hjælpen efter reglerne om fleksibel hjemmehjælp, hvis borgeren selv ønsker dette.

Ældrerådet forventer, at visitering mv. sker i tæt dialog med borgeren.

Når borgere ansøger kommunen om hjælp, bliver der foretaget en individuel og konkret vurdering af borgerens samlede livssituation, og på det grundlag bliver der truffet afgørelse, om hvorvidt der kan bevilges hjælp og omfanget af hjælpen. Den konkrete vurdering af behovet for hjælp sker normalt ved et hjemmebesøg, men kan også ske ved en telefonsamtale. En visitator vurderer i tæt dialog med borgeren behovet for hjælp.

Ældrerådet ønsker, at "Kvalitetsstandarden" udleveres til borgeren ved det første besøg. Det kan være med til at forventningsafstemme.

Når en borgers ansøgning er behandlet, modtager den pågældende en skriftlig afgørelse med kvalitetsstandarden for de ydelser, som er bevilget.

Det er besluttet, at det samlede dokument med kvalitetsstandarden ikke skal trykkes i fysiske udgaver, men blot være tilgængelig på kommunens hjemmeside.

Ved start af hjælp går medarbejderne altid i en nærmere dialog med borgeren omkring, hvordan den bevilgede hjælp skal udføres.

Forventningsafstemning mellem borger og leverandør af hjemmepleje er et tema, som der er blevet arbejdet grundigt med de sidste par år - særligt omkring kontinuitet i hjælpen. På baggrund af en række initiativer i forlængelse af den såkaldte "Tryghedspakke", er det lykkedes at skabe en mere klar kommunikation om, hvad den enkelte hjemmehjælpsmodtager kan forvente i forhold til kontinuitet i form af faste hjælpere samt at forbedre borgerens oplevelse af tryghed, forudsigelighed og sammenhæng i hjælpen uafhængigt af, hvem der leverer den. For en nærmere redegørelse om Tryghedspakken, henvises til sag nr. 16 på mødet den 21.01.2019 i Ældre- og Omsorgsudvalget.

Ældrerådet forudsætter, at Forvaltningen er i tæt dialog med

Sundheds- og omsorgschefen og repræsentanter fra forvaltningen holder jævnligt møder med

Ældrerådet, og at der kommer en status til drøftelse efter 6 måneder.

Ældrerådet. Kvalitetsstandarden kan være et emne til et møde senere på året. Der bliver ikke lavet en status på kvalitetsstandarden, men såfremt Ældrerådet ønsker konkrete emner drøftet er det naturligvis en mulighed.

Høringssvar fra Handicaprådet

Brugerrepræsentanterne i Frederiksberg Handicapråd takker for høringen vedrørende ”Kvalitetsstandarden på ældreområdet 2019”.

Brugerrepræsentanterne har gennemgået materialet og finder det ligesom i de seneste år relevant, dækkende og pædagogisk opbygget.

Der er foretaget nogle få ændringer, hvoraf nogle er lovbundne og nogle er Frederiksberg kommunes egen opfindelse.

Handicaprådet har været inddraget løbende i nogle af de beslutninger, der særligt vedrører borgere med handicap. Og det takker vi for.

I det forløbne år har det især drejet sig om udbuddet af madordningen og spørgsmålet om rengøring. For at smidiggøre udbuddet af madordningen til borgere i eget hjem nikkede brugerrepræsentanterne fra starten ”ja” til det forslag om kølemad, som er indskrevet i kvalitetsstandarden. Det har jo så i mellemtiden vist sig, at Det Danske Madhus var eneste firma, der ville påtage sig opgaven. Vi må derfor spørge, om det så bedre kan betale sig, og ikke mindst om det vil være lettere for borgerne, såfremt man går tilbage til levering af varm mad. Hvor mange har brug for hjælp til at varme maden op? Hvor mange har skullet indkøbe en mikroovn? Desuden er brugerrepræsentanterne interesserede i at vide, hvor mange borgere, der har valgt fritvalsordningen, som, vi godt er klar over, skal forefindes.

Forvaltningens bemærkninger

Ingen.

Det er endnu alt for tidligt at evaluere på levering af kølemad i stedet for varm mad til borgere, som er visiteret til madservice. Når der sker ændringer i måden hjælpen leveres på, er det forventeligt med nogle indkørvanskeligheder, og det har også været tilfældet med overgangen fra varm mad til kølemad. Der er imidlertid hurtigt fundet nogle løsninger for de berørte borgere og hjemmeplejeleverandørerne har været meget behjælpelige med at sikre, at borgerne har fået hjælp og vejledning til opvarmning af maden.

Med hensyn til fritvalsordningen blev denne indført pr. 1. marts 2019, og det er endnu for tidligt at gøre status. Forvaltningen følger udviklingen og vil lave en status sidst på året.

Ingen.

Vi finder desuden, at det er tegn på rettidig omhu, at medarbejderne, der arbejder i borgernes hjem får en

arbejdspladsvurdering. Det kan faktisk lette samarbejdet mellem borgeren og medarbejderen.

Genoptræning efter Sundhedsloven: Brugerrepræsentanterne ønsker at fremhæve, at der kan forekomme særlige hensyn, når en borger med handicap skal genoptrænes. Der skal naturligvis tages individuelle hensyn, som vil kræve specialtilbud om viden om et handicap samtidig med den generelle viden om genoptræning. Det kan give udfordringer i overholdelsen af 7-dages fristen.

Vi har bemærket tilretningen af afsnittet om prisdifferentieringen på akutpladser og aflastningspladser.

Præcisering af området "hovedrengøring" var påkrævet. Mange borgere har ikke kunnet forstå, hvorfor denne årlige "festdag" blev taget fra dem. Denne ændring har gjort det lettere at forstå, men om man bliver mere enig er et helt andet spørgsmål.

Vedrørende ændringer i visitationskriterier for indkøbsordningen bemærker brugerrepræsentanterne sætningen om, at en tablet vil blive stillet til rådighed. Det bør præciseres, om det er til brug for borgeren, for i givet fald skal der jo kursus til. Såfremt det er til brug for hjemmehjælpen, bør dette indskrives i teksten.

Vi ved faktisk stadig ikke, om "Kvalitetsstandarderne" udleveres til borgeren ved det første besøg. Det vil vi opfordre til, da der er mange gode og meget anvendelige oplysninger også vedrørende aktivitetstilbud med kontaktoplysninger. Lidt mere PR på dette område vil helt sikkert glæde mange borgere, som måske ikke lige nu, men senere, vil bruge hæftet som opslagsværk.

Genoptræning og Rehabilitering, som varetager genoptræning efter Sundhedsloven, modtager genoptræningsplaner på basalt og avanceret niveau. Enheden har den nødvendige viden og kompetencer til at kunne igangsætte forløb inden for syv hverdage også for borgere med handicap.

Ingen.

Ingen.

Det er borgerne, der skal lære at anvende en tablet, så de selv bliver i stand til at foretage indkøb online.

Forvaltningen vurderer, at den nuværende formulering er dækkende. I kvalitetsstandarderne 2019 står følgende:

"Borgere, som har et potentiale til selv at varetage indkøb online, men som ikke har en computer eller tablet, vil få stillet en tablet til rådighed af kommunen og vil få tilbudt et hverdagsrehabiliteringsforløb til selv at bestille dagligvarer online".

Se bemærkninger længere oppe til samme forespørgsel.

Med hensyn til mere PR - forvaltningen har arbejdet med at forbedre søgemulighederne på hjemmesiden, så det er nemmere for borgerne at finde kvalitetsstandarderne.

Handicaprådets
brugerrepræsentanter følger
Frederiksberg Kommunes
Kvalitetsstandarder også i den
løbende udvikling.

Vi er klar over, at vi i dette
høringssvar også har stillet nogle
spørgsmål. Vi vil sætte pris på ved
lejlighed at blive orienteret – bare
med et svar på vores mailadresse.

Sundheds- og omsorgschefen og repræsentanter fra
forvaltningen holder jævnligt møder med
Handicaprådet. Det er muligt at sætte områder fra
kvalitetsstandarderne på dagsordenen med henblik
på en orientering og drøftelse.

Forvaltningen vurderer, at høringssvarene fra Ældrerådet og Handicaprådet ikke giver anledning til ændringer i
kvalitetsstandarderne for ældreområdet 2019.

Den videre proces

Forvaltningen arbejder videre med at få opsat kvalitetsstandarderne for ældreområdet 2019 i en grafisk udgave med
billeder, der bliver lagt på kommunens hjemmeside.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Nej.

Behandling

Ældre- og Omsorgsudvalget den 3. juni 2019.

Bilag

Bilag 1. Sag nr. 46 Revision af kvalitetsstandarder 2019

Bilag 2. Høringssvar fra Ældrerådet

Bilag 3. Høringssvar fra Handicaprådet

Punkt 78: Revurdering af tilsynskoncept på plejeboligområdet 2019

27.12.16-K09-6-18

Resume

Sundheds- og Omsorgsafdelingen har revideret konceptet for uanmeldte tilsyn på plejeboligområdet. Det sker efter beslutning på Ældre- og Omsorgsudvalgets møde den 19. februar 2018 i sagen om ”Kommunalt tilsyn 2017 på plejecentre og Frederiksberg Kommunes Døgnehabilitering” i punkt 20, hvor det blev besluttet, at der skal ske en revurdering af tilsynskonceptet i forhold til antal borgere/pårørende inddraget med videre frem mod tilsynsrunden i 2019. Sagen er vedlagt som bilag 1. Yderligere sker der ændringer i målepunkter i dokumentationen som følge af implementering af sundheds- og omsorgssystemet Cura og Fælles Sprog III. Denne sag omhandler beboer/pårørende inddragelse og væsentligste ændringer i forhold til det eksisterende tilsynskoncept. Overordnet set er der tale om få ændringer i selve konceptet.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget

1. godkendte det reviderede koncept for uanmeldte kommunale tilsyn på plejecenterområdet og
2. godkendte sagen som grundlag for høring hos Ældrerådet og Handicaprådet.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. godkender det reviderede koncept for uanmeldte kommunale tilsyn på plejecenterområdet og
2. godkender sagen som grundlag for høring hos Ældrerådet og Handicaprådet.

Sagsfremstilling

Frederiksberg Kommune skal efter Servicelovens § 151 føre tilsyn med, at de kommunale opgaver efter §§ 83, 83a og 86 løses i overensstemmelse med de afgørelser, kommunalbestyrelsen har truffet efter disse bestemmelser og i henhold til kommunalbestyrelsens vedtagne kvalitetsstandarder. Tilsyn foretages én gang årligt uanmeldt, dog oftere ved behov. Denne sag vedrører revurdering i forhold til antal beboere/pårørende inddraget, samt ændringer i dokumentation og pointsystem med udgangspunkt i Cura og Fælles Sprog III. Det eksisterende koncept har været anvendt siden 2015. Det blev godkendt på Sundheds- og Omsorgsudvalgets møde den 24. august 2015 i punkt 95, efter høring i Ældreråd og Handicapråd. Tilsynskonceptet fra 2015 er vedlagt som bilag 2.

Forvaltningen har vurderet flere metoder til inddragelse af pårørende i tilsyn. Metoderne handler om brug af spørgeskemaundersøgelser, dialog ved tilsynets deltagelse i beboer-pårørenderådsmøder samt fokusgruppeinterviews. Oversigten ”Pårørendeinddragelse i tilsyn” med forskellige muligheder og scenarier er vedlagt som bilag 3. Ud over, at der eventuelt skal være et samtykke fra beboeren til, at den pårørende kan interviewes og videregive oplysninger, afhængigt af hvilke spørgsmål der stilles, er der lovkrav til, hvordan de indhentede oplysninger og data må bruges og behandles, til anonymitet, og til at fremsøge data på pårørende.

Overordnet set er det også fælles for metoderne, at såfremt flere pårørende skal kunne inddrages end tilfældet har været indtil nu, så vil det ske ved planlægning. I praksis vil det betyde et anmeldt tilsyn, hvor de pårørende har mulighed for at forberede sig. Denne mulighed har ingen andre deltagere i tilsynet, idet kommunale tilsyn efter lovkrav er uanmeldt. De uanmeldte kommunale tilsyn er kendetegnet ved at være øjeblikbilleder, hvor tilsynet på tilsynsdagen indfanger beboeres og pårørendes oplevelser og umiddelbare tilkendegivelser.

For at opnå flere pårørendeinterviews end tidligere vurderer forvaltningen, at det samlet set er mest hensigtsmæssigt at lave aftaler med pårørende til deltagelse på tilsynsdagen, som anført i ”Tilsynskoncept 2019 plejeboligområdet”, der er vedlagt som bilag 4. Det vil sige, at forstander/centerchef samt øvrige ledelse ved tilsynets start bliver informeret om at være særligt opmærksomme på, om der på tilsynsdagen er pårørende tilstede på plejecentret, så tilsynet kan lave aftale om interview med dem. Samtalerne skal foregå med beboerens samtykke og i beboerens nærvær. Den løbende kontakt med de pårørende sker igennem beboerens kontaktpersoner og ledelsen.

Forvaltningen bemærker, at kommuner som fx Århus, Egedal, Ballerup, Brøndby, Helsingør og Lyngby-Tårnby ikke inddrager pårørende i deres tilsyn. I Frederiksberg Kommune inddrages pårørende i forholdene på plejecentrene på tilsynsdagen, når det er muligt at komme i dialog med pårørende. Pårørende har ligeledes mulighed for at deltage ved beboer-pårørendemøder på plejecentrene og tilkendegive deres tilfredshed der, ligesom de kan tilkendegive deres tilfredshed i andre instanser, fx til boligvisitationen.

Med henblik på revurdering af antal beboere inddraget i tilsynet, så har sundheds- og omsorgschefen i personlige samtaler drøftet med henholdsvis formanden for Ældrerådet og formanden for Handicaprådet antal beboere, der ønskes inddraget. Begge formænd har tilkendegivet, at uagtet antal beboere, der bliver inddraget, så vil rådene vedvarende have

fokus på, at flere skal involveres. Rådene ønsker som udgangspunkt ikke, at der indgår flere beboere i tilsynet, men at plejecentrene er opmærksomme på, at beboerne får den hjælp, de har behov for.

Forvaltningen bemærker, at i det kommunale tilsyn søges inddraget beboere, som har svær demens eller andre særlige udfordringer. Som udgangspunkt kan alle udtrukne beboere indgå, såfremt de ønsker det, dog med forbehold for, at deltagelse i tilsynet ikke risikerer at udløse en kraftig psykisk reaktion til gene for beboeren. Tilsynet kan på denne måde opnå forskellige tilkendegivelser verbalt og nonverbalt tillige med en vurdering fx af forskellige beboeres soignering og generelle tilfredshed.

Denne tilgang er metodisk forskellig fra brugertilfredshedsundersøgelserne, hvor hvert plejecenter forud for interview ved en medarbejder fra et konsulentfirma har frasorteret beboere, som plejecentret ikke mener vil være i stand til at deltage fx på grund af demens eller dårligt helbred. Derudover er det op til den enkelte interviewer at vurdere, hvorvidt beboeren er i stand til at deltage på forsvarlig vis. Det kommunale tilsyn lægger op til, at beboerne selv tilkendegiver, om de vil deltage i interview, uagtet helbredstilstand.

De uanmeldte kommunale tilsyn gennemføres som stikprøver med interviews efter guides med de beboere, der tilfældigt udtrækkes til tilsyn, samt med beboere som tilsynet møder tilfældigt. Forvaltningen vurderer, at den fleksibilitet, der ligger i dette kvalitative tilsyn, med mulighed for uddybende og velbegrundede svar, giver mulighed for indsigt i og sikring af kvaliteten i den leverede hjælp. Forvaltningen har herved mulighed for at vurdere, om den hjælp, der ydes, lever op til Frederiksberg Kommunes Kvalitetsstandarder, gældende lovgivning og retningslinjer med videre samt om beboerne får den hjælp, støtte og træning, de har behov for, og at det lever op til Ældre- og Værdighedspolitikken.

Kommunale tilsyn hos beboerne på plejecentrene er en af flere måder, hvorpå der følges op på forholdene for Frederiksberg Kommunes borgere. Frederiksberg Kommune gennemfører tillige brugertilfredshedsundersøgelser hvert andet år for hele plejecenterområdet, næste gang i efteråret 2019. Yderligere kan Styrelsen for Patientsikkerhed aflægge såvel risikobaserede tilsyn af sundhedsfaglig karakter og ældretilsyn med fokus på servicelovsydelser mv.

Forvaltningen vurderer på baggrund af ovenstående, at Frederiksberg Kommunes nuværende indsats for sikring af kvaliteten samt antallet af beboere inddraget, er passende i forhold til formålet og hensigten med et tilsyn.

Metoden til gennemførelse af de lovpligtige årlige uanmeldte kommunale tilsyn ændres overordnet set ikke i forhold til tidligere. Dog skal det bemærkes, at der iværksættes skærpet fokus på inddragelse af pårørende.

Dataindsamlingen foregår på baggrund af relevant lovgivning som stikprøver. Der er interviews med forstander/centerchef, beboere, medarbejdere og pårørende, observation af generelle forhold på plejecentret samt gennemgang af dokumentation.

Der er til formålet aktuelt udarbejdet 87 målepunkter fordelt på temaer, som anvendes på samtlige plejecentre, og som ligger til grund for pointgivning. Det drejer sig om følgende temaer:

- Beboernes generelle tilfredshed
- Pleje og omsorg
- Tone og tilgang
- Aktiviteter
- Dokumentation
- Rengøring og hygiejne
- Medarbejderoplevelsen

Der er mulighed for at inddrage et ottende tema, afhængigt af behovet. Det kan fx være forhold, hvor der er behov for særlig opmærksomhed, opfølgning på ny lovgivning, nye beslutninger mv.

Sundheds- og omsorgssystemet Cura, hvortil også dokumentationsmetoden Fælles Sprog III er taget i anvendelse, er væsentligt anderledes end det tidligere system. Cura og Fælles Sprog III skal tilsammen give et endnu mere retvisende og overskueligt billede af beboerens aktuelle tilstande end det tidligere system. Det forventes, at fx besøgsplaner giver et godt overblik over aftalerne med beboerne om den hjælp og støtte, der skal ydes, og at den opfølgning, ajourføring og tilbagemeldingspligt, der altid skal være, bliver lettere at sikre, og at følge op på for alle medarbejdere med beboerkontakt.

Tilsynet har som følge af Cura og Fælles Sprog III ændret i datagrundlaget til registrering af eventuelle fejl og mangler. Dataregistreringsarket er indeholdt i "Interviewguide plejecenter 2019", der er vedlagt som bilag 5. Dataregistreringen bruges blandt andet til tilbagemelding til forstanderen/centerchefen og som grundlag for pointberegning. Som tidligere er det hensigten, at pointsystemet skal give et retfærdigt billede af de fund, tilsynet gør, så det dels kan anvendes med tilsynets tilbagemeldinger til at styrke læringsperspektivet, dels kan opgøres og måles ensartet og sammenligneligt på tværs i kommunen.

Beboernes og medarbejdernes tilfredshed med forholdene på plejecentret og tilsynets vurdering af dokumentation, interviews og observationer fremkommer således i point ved brug af et beregningsgrundlag, der er vedlagt som bilag 6. Pointsystemet kan ses i "Tilsynskoncept 2019 plejeboligområdet", bilag 4. Det skal bemærkes, at den procentvise inddeling, der er skitseret i bilaget, muligvis vil blive justeret.

Dokumentation i Cura og brug af Fælles Sprog III er under udvikling efter konverteringen fra Care og den påbegyndte implementering i maj 2018. Det samme gælder tilsynets tjek af om gældende lovgivning og vejledninger mv. efterleves.

Der vil derfor være behov for løbende justering af målepunkter og pointgivning, hvorfor de vedhæftede bilag skal betragtes som udkast.

Forstander/centerchef orienteres ved afslutningen af tilsynet overordnet om fund på beboerniveau. Forstander/centerchef skal ved modtagelsen af den foreløbige tilsynsrapport til kommentering komme med forslag til handlinger og aktiviteter, så tilsynet og forstander/centerchef sammen kan opstille mål for det kommende år. Det giver plejecentret ejerskab samt anledning til egenkontrol og læring, som er tydeliggjort af opmærksomhedspunkter fra tilsynet. De aftalte handlinger og aktiviteter dokumenteres i tilsynsrapporten.

Den endelige rapport sendes til forstander/centerchef samt ledelsen i Sundheds – og Omsorgsafdelingen, som følger op på de handlinger og aktiviteter, som tilsynsrapporten giver anledning til en drøftelse af. Tilsynets fund og de aftalte handlinger og aktiviteter følges tillige op på møder i Sundheds – og Omsorgsafdelingen og ved kommende tilsyn. Der forelægges en samlet politisk sag med afrapportering af tilsynsresultaterne for Ældre – og Omsorgsudvalget. Afrapporteringen dækker alle plejecentre. Sagen sendes efterfølgende i høring hos Ældreråd og Handicapråd. Tilsynsrapporterne offentliggøres efter endt sagsbehandling af Ældre – og Omsorgsudvalget på kommunens hjemmeside.

Økonomi

Sagen har ingen økonomiske konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Ældre - og Omsorgsudvalget den 3. juni 2019

Bilag

Bilag 1: Kommunalt tilsyn 2017, ÆOU 19.02.2018

Bilag 2: Nyt tilsynskoncept 2015 - plejehjemsområdet

Bilag 3: Pårørendeinddragelse i tilsyn

Bilag 4: Tilsynskoncept 2019 Plejeboligområdet

Bilag 5: Interviewguide plejecenter 2019

Bilag 6: Tilsynsresultat beregningsmodel 2019

Punkt 79: Børne- og Socialministeriets danmarkskort 2019 - kommunernes omgørelsesprocenter

27.00.00-G01-105-19

Resume

Folketinget vedtog med virkning fra 1. juli 2018 en ændring af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Ændringen medfører, at kommunalbestyrelsen hvert år skal behandle ”danmarkskortet”. Danmarkskortet er Børne- og Socialministeriets kort over kommunernes omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen i klagesager på socialområdet. I kortet indgår alle bestemmelser i serviceloven, hvor der er klageadgang til Ankestyrelsen, dvs. både på børne- og voksenområdet. Nærværende sag omhandler alene social- og voksenhandicapområdet og forelægges til udvalgets godkendelse med henblik på efterfølgende behandling i kommunalbestyrelsen.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget

1. indstiller, at sagen godkendes, og
2. indstiller, at sagen sendes til Handicaprådet og Ældrerådet til orientering.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. indstiller, at sagen godkendes, og
2. indstiller, at sagen sendes til Handicaprådet og Ældrerådet til orientering.

Sagsfremstilling

Folketinget vedtog med virkning fra 1. juli 2018 en ændring af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Ændringen medfører, at kommunalbestyrelsen hvert år skal behandle det såkaldte ”danmarkskort”.

Danmarkskortet er Børne- og Socialministeriets kort over kommunernes omgørelsesprocenter i Ankestyrelsen i klagesager på socialområdet. I kortet indgår alle bestemmelser i serviceloven, hvor der er klageadgang til Ankestyrelsen, og herunder det generelle voksenområde.

Nærværende sag omhandler alene social- og voksenhandicapområdet, hvorfor børnehandicapområdet ikke specifikt behandles i denne sag.

Danmarkskortet er opdelt i 3 kort, henholdsvis:

1. Et kort for socialområdet generelt (blåt kort), her indgår alle bestemmelser i serviceloven, hvor der er klageadgang til Ankestyrelsen, dvs. både på børneområdet og voksenområdet.
2. Et kort for voksenhandicapområdet (rødt kort), her indgår specifikt særlige bestemmelser på voksenhandicapområdet. (Bilag 1 + læsevejledning bilag 2)
3. Et kort for børnehandicapområdet (grønt kort), her indgår specifikt særlige bestemmelser på børnehandicapområdet.

Idet danmarkskortet er en opgørelse over realitetsklagesager på socialområdet, dvs. ydelser efter serviceloven, vedrører nærværende sag alene Socialudvalget samt Ældre- og Omsorgsudvalget, og således ikke Arbejdsmarkedsudvalget, hvis område er reguleret af anden lovgivning.

Nærværende sag, der ud over udvalgsbehandling også kræver Kommunalbestyrelsens behandling, vedrører således alene realitetsklager på socialområdet, dvs. afgørelser truffet på servicelovens område, der behandles i Ankestyrelsen. Sagen forelægges til udvalgets godkendelse med henblik på efterfølgende behandling i kommunalbestyrelsen.

Udvalgene behandler derudover særskilt en sag vedrørende behandling og afrapportering af klager i 2018 (Socialudvalget den 3. juni 2019, pkt. 67 og Ældre- og Omsorgsudvalget den 3. juni, pkt 80). Udvalgssagerne vedrørende behandling og afrapportering af klager i 2018 omfatter både klager over forvaltningens afgørelser behandlet af Ankestyrelsen (realitetsklager, dvs. klager over afgørelser truffet af forvaltningen) og centralt modtagne klager (formalitetsklager, dvs. klager over sagsbehandlingen/kommunernes service stilet til borgmester, udvalgsformand, direktør eller afdelingschef).

Afrapporteringen omfattede således alle klager afsluttet i 2018, herunder både realitetsklager og formalitetsklager, og således også sagerne omfattet af nærværende sag (danmarkskortet).

Sagen vedrørende afrapporteringen af klager, der afsluttes i 2018 sker således ikke på baggrund af danmarkskortet, men omfatter også alle de sager, der indgår i opgørelsen i danmarkskortet.

Denne lovpligtige afrapportering (danmarkskortet) omfatter således en delmængde af de sager, der behandles særskilt i hhv. Socialudvalget og Ældre- og Omsorgsudvalget vedrørende behandling og afrapportering af klager i 2018.

Bestemmelser der indgår i danmarkskortet:

På kortet for socialområdet generelt indgår alle bestemmelser i serviceloven, hvor der er klageadgang til Ankestyrelsen, dvs. både på børneområdet og voksenområdet.

På kortet specifikt for særlige bestemmelser på voksenhandicapområdet indgår følgende bestemmelser:

- Voksne - kontante tilskud § 95 (Ældre- og Omsorgsområdet)
- Voksne - borgerstyret personlig assistance § 96 (Socialområdet)
- Voksne - ledsageordning § 97 (Socialområdet)
- Voksne - merudgifter § 100 (Socialområdet)

Hvordan beregnes omgørelsesprocenten:

Omgørelsesprocenten er andelen af sager, der bliver omgjort, det vil sige hjemvist eller ændret, ud af alle realitetsbehandlede sager i Ankestyrelsen. Sager, der ikke hjemvises eller ændres, stadfæstes.

Hjemviste sager, er sager der bliver hjemvist til fornyet vurdering og afgørelse i kommunen. Det kan for eksempel skyldes manglende oplysninger i en sag, ligesom der også efter sagens oversendelse til Ankestyrelsen kan være tilgået sagen nye oplysninger af væsentlig betydning for sagens afgørelse. Den fornyede sagsbehandling i kommunen behøver ikke betyde, at kommunens sagsbehandling fører til ændret afgørelse.

Ændrede sager, er sager hvor Ankestyrelsen ændrer kommunens afgørelse fordi styrelsen helt eller delvist er uenige i kommunens afgørelse.

Stadfæstede sager, er sager hvor Ankestyrelsen fastholder kommunens afgørelse, fordi styrelsen er enig i kommunens afgørelse.

I Frederiksberg kommune på voksenhandicapområdet var der i 2018 en omgørelsesprocent på 20 % (Heraf 16 % hjemviste sager og 4 % ændrede afgørelser).

På landsplan på voksenhandicapområdet var der i 2018 en omgørelsesprocent på 32 % (Heraf 25 % hjemviste sager og 7 % ændrede afgørelser).

I forhold til 2017 har Frederiksberg kommune specifikt på voksenhandicapområdet haft en stigning i omgørelsesprocenten fra 15% til 20%, dvs. en stigning på 5 procentpoint.

Det bemærkes dog, at der for så vidt angår 2018 alene er tale om et datagrundlag på i alt 25 sager (i 2017 var der 54 sager), hvorfor selv få sager kan medføre et procentvist større udsving.

På voksenhandicapområdet ligger kommunen ligeledes væsentligt bedre end landsgennemsnittet, idet Frederiksberg Kommune ligger 12 procentpoint under landsgennemsnittet.

Børne- og Socialministeriet opgjorde for første gang omgørelsesprocenterne på social- og børneområdet i 2016, mens 2017 var første år hvor Børne- og Socialministeriet opgjorde omgørelsesprocenten på voksenhandicapområde. Det er således første år i år, hvor der er et sammenligningsgrundlag specifikt for voksenhandicapområdet i forhold til tidligere år.

Det følger af tal fra Ankestyrelsen

Det følger af supplerende tal fra Ankestyrelsen, at de 25 sager, der vedrører Børne- og Socialministeriets opgørelse over voksenhandicapområdet, fordeler sig som følger jf. tabel 1.

Tabel 1

Afgørelser - sagsområde	Antal sager	Stadfæstede	Hjemviste	Ændrede
-------------------------	-------------	-------------	-----------	---------

Afgørelser jf. SL § 95 (ÆOU)	2	2	0	0
Afgørelser jf. SL § 96 (SU)	0	0	0	0
Afgørelser jf. SL § 97 (SU)	3	3	0	0
Afgørelser jf. SL § 100 (SU)	20	15	4	1
Antal i alt	25	20	4	1

De 5 afgørelser, som Ankestyrelsen har omgjort, fordeler sig som 4 hjemviste og en ændret afgørelse, og omhandler alle servicelovens § 100.

De hjemviste sager vedrører således alene servicelovens § 100. Det tal skal dog ses i lyset af, at der på dette sagsområde er i alt 20 sager, hvoraf 15 er stadfæstet (dvs. 75 %) mens 4 sager er hjemvist til fornyet behandling (dvs. 20 %) og alene én afgørelse (dvs. 5%) er ændret.

Samlet set hæfter forvaltningen sig ved, at langt de fleste afgørelser bliver stadfæstet i Ankestyrelsen. Det viser, at lovgivningen bliver fulgt, og at der bliver truffet konkrete og individuelt begrundede afgørelser. Forvaltningen vil fortsat have fokus på kvaliteten i afgørelserne og herunder minimere hjemvisningsafgørelserne fra Ankestyrelsen.

Forvaltningen vurderer samlet på baggrund af danmarkskortet, at Frederiksberg kommune på voksenhandicapområdet ligger bedre end landsgennemsnittet. Frederiksberg kommune har færre hjemvisninger end landsgennemsnittet. Det noteres, at alene én af kommunens afgørelser er ændret i Ankestyrelsen. Det bemærkes dog, at det ikke er et mål i sig selv at undgå, at afgørelser bliver påklaget til eller ændret i Ankestyrelsen, da praksis i mange tilfælde fastlægges gennem Ankestyrelsens prøvelse af forvaltningens skøn i konkrete sager. Det er derfor en vigtig del af forvaltningens arbejde med klagesager at afklare tvivlsspørgsmål vedr. lovfortolkning på de enkelte områder.

For nærmere gennemgang af klagesagsområdet henvises til særskilt sag, vedrørende behandling og afrapportering af klager i 2018, der behandles i udvalgene (Socialudvalget den 3. juni 2019, pkt. 67 og Ældre- og Omsorgsudvalget den 3. juni, pkt. 80).

Handicaprådet og Ældrerådet vil blive orienteret om sagen på kommende møde.

Forvaltningen vil fortsat have fokus på kvaliteten i afgørelserne og søge at minimere hjemvisningsafgørelserne fra Ankestyrelsen.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Nej.

Behandling

Socialudvalget og Ældre- og Omsorgsudvalget den 3. juni 2019, Magistraten den 12. august 2019 og Kommunalbestyrelsen den 26. august 2019.

Bilag

Bilag 1 Danmarkskort 2018 for voksenhandicapområdet (rød)

Bilag 2 Læsevejledning til danmarkskortet

Punkt 80: Afrapportering af klager i 2018 på Ældre- og Omsorgsudvalgets område

00.00.00-K00-2-18

Resume

Ældre- og Omsorgsudvalget får en gang årligt forelagt en sag vedrørende behandling og afrapportering af klager på ældre- og omsorgsområdet. Afrapporteringen omfatter klager over forvaltningens afgørelser behandlet af Ankestyrelsen (realitetsklager) og centralt modtagne klager over sagsbehandlingen stilet til borgmester, udvalgsformand, direktør eller sundheds- og omsorgschef (formalitetsklager). Denne sag vedrører klager afsluttet i 2018.

Sagen forelægges til udvalgets orientering med henblik på efterfølgende orientering til Ældrerådet og Handicaprådet.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget

1. tog sagen til efterretning og
2. godkendte, at sagen sendes til Ældrerådet og Handicaprådet til orientering.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget

1. tager sagen til efterretning og
2. godkender, at sagen sendes til Ældrerådet og Handicaprådet til orientering.

Sagsfremstilling

Ældre- og Omsorgsudvalget får en gang årligt forelagt en sag vedrørende behandling og afrapportering af klager. Disse afrapporteringer omfatter både klager over forvaltningens afgørelser behandlet af Ankestyrelsen (realitetsklager, dvs. klager over afgørelser truffet af forvaltningen) og centralt modtagne klager (formalitetsklager, dvs. klager over sagsbehandlingen/kommunens service stilet til borgmester, udvalgsformand, direktør eller sundheds- og omsorgschef).

Denne afrapportering vedrører klager, der er afsluttet i 2018.

Det samlede antal klager for 2018 og 2017 er:

År	2018	2017
Realitetsafgørelser fra Ankestyrelsen	70	89
Centralt modtagne formalitetsklager	26	30

Den enkelte klages årsag og resultat er vist skematisk i bilag 1 og 2. Denne form gør det muligt at danne sig overblik over fremtrædende klagepunkter på de enkelte hovedområder, samt om klagerne fx har givet anledning til beklagelse eller indskærpelse af praksis i de pågældende enheder.

Derudover angives i bilag 3-6 en skematisk oversigt over resultatet af klager vedrørende centralt modtagne formalitetsklager omhandlende kategorien service.

I det omfang der i øvrigt måtte opstå sager, som i væsentligt omfang vedrører kvaliteten af forvaltningens sagsbehandling, fx på baggrund af principielle praksisændrende afgørelser fra domstolene eller Ankestyrelsen eller i forbindelse med sager af særlig aktualitet, bliver udvalget orienteret særskilt herom.

Antal af henvendelser

Sundheds- og Omsorgsafdelingen behandler og håndterer hver dag en lang række telefoniske og personlige henvendelser. Der træffes afgørelser og leveres praktisk indsats for borgerne i eget hjem, på plejecenter mv. - i alt ca. 2.000 afgørelser i kvartalet. Antallet af klager skal derfor holdes op imod denne daglige indsats med berøringsflader til mange borgere på forskellig vis.

Formål med klagebehandling

De primære formål med klagesagsbehandlingen er:

At sikre en korrekt og kvalificeret behandling af sagerne, herunder foretage relevant tilpasning af praksis i forhold til Ankestyrelsens afgørelser.

At sikre en lærings- og evalueringskultur, herunder en god dialog og kommunikation med borgerne, således at formalitetsklager i videst muligt omfang undgås både i forhold til den konkrete borger, og desuden for at tiden og ressourcerne kan koncentreres om kerneopgaven.

Realitetsklager behandlet af Ankestyrelsen

Ankestyrelsen træffer afgørelse i sager, hvor en borger har klaget over kommunens afgørelse (realitetsklager), og hvor kommunen ikke giver borgeren fuldt medhold i klagen. På Ældre- og Omsorgsudvalgets område drejer det sig fx om afgørelser vedrørende omfanget af hjemmehjælp eller bevilling af hjælpemidler.

Ankestyrelsen har behandlet 70 klagesager på Sundheds- og Omsorgsafdelingens område i 2018. Af de 70 sager er 57 stadfæstet, 1 er ændret og 12 er hjemvist til fornyet behandling i kommunen. Til sammenligning behandlede Ankestyrelsen i 2017 89 klagesager.

Stadfæstelsesprocent i 2018 er på 81,5 pct., mens den i 2017 var på 65 pct. Lands gennemsnittet for 2018 er på 73 pct.

Ændringsprocenten i 2018 er på 1,5 pct., mens den i 2017 var på 9 pct. Lands gennemsnittet for 2018 er på 5 pct.

Stadfæstelsesprocenten er højere end sidste år (16,5 procentpoint), og ændringsprocenten er lavere (7,5 procentpoint). Samlet set viser stadfæstelsesprocenten og ændringsprocenten for 2018, at lovgivningen generelt bliver fulgt, og at der i langt de fleste sager bliver truffet korrekte afgørelser med fyldestgørende begrundelser.

Hjemvisningsprocenten i 2018 er på 17 pct., mens den i 2017 var på 26 pct. Lands gennemsnittet for 2018 er på 22 pct.

Hjemvisningsprocenten er således faldet med 9 procentpoint fra 2017 til 2018 og ligger fortsat under lands gennemsnittet.

Sundheds- og Omsorgsafdelingen ligger således pænt i forhold til lands gennemsnittet, da flere afgørelser fastholdes, mens færres ændres eller hjemvises end lands gennemsnittet.

Sundheds- og Omsorgsafdelingen har gennem de seneste år haft et generelt et fokus på borgerens retssikkerhed. Klagetallet skal samtidig ses i lyset af, at der i Frederiksborg kommune har været et fald i antallet af klagesager fra 2017 til 2018 fra 89 til 70 klager.

Forvaltningen hæfter sig derfor ved, at Sundheds- og Omsorgsafdelingen i de fleste sager, der bliver påklaget, træffer afgørelser, der bliver stadfæstet i Ankestyrelsen. Ligesom antallet af Ankestyrelsens ændringer af afgørelser og hjemvisninger er faldet. Det viser, at lovgivningen bliver fulgt, og at der i langt de fleste sager bliver truffet korrekte afgørelser med fyldestgørende begrundelser.

Forvaltningen vil fortsat arbejde målrettet med kvaliteten i afgørelserne og herunder minimere hjemvisningsafgørelserne fra Ankestyrelsen. Dette både af hensyn til borgerne, som ved hjemvisninger må vente længere tid på at få en endelig afgørelse i deres sag, og af hensyn til ressourceforbruget i forvaltningen. Det er ikke et mål i sig selv at undgå, at afgørelser bliver ændret i Ankestyrelsen, da praksis i mange tilfælde fastlægges gennem Ankestyrelsens prøvelse af forvaltningens skøn i konkrete sager. Det er derfor en vigtig del af forvaltningens arbejde med klagesager at medvirke til at afklare tvivlsspørgsmål vedrørende lovfortolkningen på de enkelte områder.

Der henvises til bilag 1 for en uddybende gennemgang af klagesager behandlet i Ankestyrelsen.

Centralt modtagne formalitetsklager

De centralt modtagne klager (formalitetsklager) er stilet til borgmester, direktør, udvalgsformand eller vicedirektør/sundheds- og omsorgschef og kan fx angå ventetid på plejebolig, utilfredshed med genoptræningstilbud eller servicen på et plejehjem, fx kvaliteten af den leverede mad.

Der er modtaget 26 centrale klager i 2018 på Sundheds- og Omsorgsafdelingens område. Til sammenligning blev der i 2017 modtaget 30 centrale klager. I de 26 klager er indregnet borgere, som klager flere gange, således at én borger, der fx klager to gange, er opgjort som to klager. Det bemærkes i forlængelse heraf, at 16 af de modtagne formalitetsklager er modtaget fra fem borgere.

Antallet af klager vurderes fortsat lavt sammenholdt med tallet for forvaltningens sager og den samlede mængde kontakt med borgere.

Det er forvaltningens vurdering, at det fortsatte fokus på mundtlig, dialogbaseret klagesagsbehandling, hvor forvaltningen tager initiativ til at afholde møder med borgerne og de enheder, der er klaget over, er medvirkende til et forholdsvis lavt antal klager på Ældre- og Omsorgsudvalgets område også i 2018.

Forvaltningen vil fortsætte indsatsen i forhold til de centralt modtagne formalitetsklager og anvende klagerne som et værdifuldt oplysnings- og læringsgrundlag både på centralt og decentralt niveau.

Der henvises til bilag 2-6 for en uddybende gennemgang af de centralt modtagne klager.

Det foreslås, at denne afrapportering af klagesagsbehandling på Ældre- og Omsorgsudvalgets område ligesom tidligere sendes til Ældrerådet og Handicaprådet til orientering.

Vedlagte seks bilag indeholder afrapportering af klager behandlet i Ankestyrelsen i 2018 (bilag 1) og centralt modtagne klager, som er færdigbehandlet i forvaltningen i 2018 (bilag 2) samt centralt modtagne klager omhandlende service vedr. henholdsvis hjemmeplejen og hjemmesygeplejen (bilag 3), genoptræning og rehabilitering (bilag 4), hjælpemidler og visitation (bilag 5) og plejehjem (bilag 6).

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Nej.

Behandling

Ældre- og Omsorgsudvalget den 3. juni 2019.

Bilag

Bilag 1 - ÆOU Klagesager behandlet i Ankestyrelsen

Bilag 2 - ÆOU Centralt modtagne klager

Bilag 3 - ÆOU Afrap. af centrale klager - service (hjemmeplejen)

Bilag 4 - ÆOU Afrap. af centrale klager - service (genoptræning)

Bilag 5 - ÆOU Afrap. af centrale klager - service (hjælpemidler)

Bilag 6 - ÆOU Afrap. af centrale klager - service (plejehjem)

Punkt 81: Orientering om akutpladser og betaling herfor

00.30.00-S00-4-19

Resume

Med finanslovsaftalen for 2019 blev det besluttet, at borgere som er henvist til kommunale akutpladser efter sundhedsloven, ikke kan opkræves betaling for kost, linned tøjvask og lignede. I Frederiksberg Kommune er der akutpladser på Frederiksberg Kommunes Døgnrehabilitering (FKD). Arbejdsgangene er blevet ændret således, at der ikke længere opkræves egenbetaling for akutpladser og samtlige borgere der har været henvist på en akut plads er gennemgået, for at vurdere om nogle borgere har krav på tilbagebetaling. En gennemgang har vist, at der ikke er borgere, som skal have tilbagebetaling på baggrund af stop for egenbetaling og på den baggrund forventes det heller ikke, at stop for egenbetaling for akutpladser vil få nævneværdige konsekvenser i 2019 og frem.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget tog orienteringen til efterretning.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at udvalget tager orienteringen til efterretning.

Sagsfremstilling

På mødet i Ældre- og Omsorgsudvalget den 14. januar 2019 blev udvalget orienteret om Sundheds- og Ældreministeriets anbefaling om stop for egenbetaling på kommunale akutpladser og i forlængelse heraf anbefalingen fra KL's bestyrelse pr. 18. december 2018, at kommunerne undlader at opkræve borgere egenbetaling for kost, linned, tøjvask o. lign., mens de har ophold på en kommunal akutplads. Frederiksberg Kommune imødekom anbefalingen fra KL's bestyrelse samt orienterede om, at udvalget ville blive orienteret så snart de økonomiske konsekvenser af ændringen er afklaret.

Efterfølgende blev stop for egenbetaling på kommunale akutpladser vedtaget inkl. en revideret bekendtgørelse, hvilket har muliggjort en afklaring af, i hvilke tilfælde borgere kan opkræves egenbetaling for ophold på akutplads. Samtidig et overblik over den økonomiske konsekvens for vedtagelsen af stop for egenbetaling for akutpladser samt i hvilket omfang, der skal ske tilbagebetaling til borgere, der har været henvist til akutplads i 2018. Med finanslovsaftalen for 2019 var Regeringen og Dansk Folkeparti enige om, at når borgere henvises efter sundhedsloven til en kommunal akutplads, skal der ikke kunne opkræves betaling for kost, linned, tøjvask og lignende ifm. deres ophold. Opkrævning af betaling på kommunernes akutpladser har været omtalt i de landsdækkende medier. Akutpladserne i Frederiksberg Kommune findes alene på Frederiksberg Kommunes Døgnrehabilitering (FKD), som også har pladser til aflastningsophold og midlertidige ophold efter serviceloven. FKD tilbyder også aflastningsophold for aflastning af pårørende, der passer en person med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Kammeradvokaten udtalte i november 2018, at akutpladser efter sundhedsloven er gratis for borgerne. I februar 2019 blev der foretaget en ændring af bekendtgørelse om hjemmesygepleje, hvoraf det fremgår, at den vederlagsfrie sygepleje, som leveres i overensstemmelse med Sundhedsstyrelsens kvalitetsstandarder for kommunale akutfunktioner i hjemmesygeplejen, også omfatter kost, linned, tøjvask og lignende. Det er fortsat muligt at opkræve betaling hos borgere der tilbydes midlertidige pladser og aflastningspladser efter serviceloven.

Kvalitetsstandarderne i Frederiksberg Kommune er ændret, så det i afsnittet om FKD tydeligt fremgår, at der bliver skelnet mellem akutpladser efter sundhedsloven, som er gratis, og midlertidige pladser og aflastningspladser efter serviceloven, hvor der opkræves egenbetaling.

Om betaling er der indsat følgende tekst: "Et midlertidigt ophold eller aflastningsophold på Frederiksberg Kommunes Døgnrehabilitering koster 130 kr. pr. døgn. Betalingen dækker madservice samt leje og vask af linned og håndklæder. Hvis du er tilbudt en akutplads på grund af behov for en særlig sygeplejeindsats efter sundhedsloven omfatter den gratis sygepleje tillige kost, linned, tøjvask og lignende".

Borgere, der efter et hospitalsophold eller hjemmefra bliver tilbudt en plads på FKD, bliver oftest tilbudt et midlertidigt ophold efter servicelovens regler. Det skyldes, at borgeren i en periode har et særligt behov for omsorg og pleje samt behov for at forbedre funktionsevnen. Under opholdet modtager borgeren personlig og praktisk hjælp og madservice. Borgeren kan også modtage anden hjælp under opholdet fx genoptræning. Der opkræves en egenbetaling på 130 kr. pr. døgn under opholdet for madservice samt leje og vask af linned og håndklæder. Betalingen er beregnet efter bekendtgørelse om betaling for generelle tilbud og for tilbud om personlig og praktisk hjælp m.v. efter servicelovens §§ 79, 83 og 84.

Betaling for akutpladser i 2018

Som følge af finanslovsaftalen og præciseringerne om egenbetaling, er der ikke sket opkrævning for borgere, der er henvist efter sundhedsloven til en akutplads siden den 20. december 2018. Efterfølgende er alle borgere, der har været på en af FKD's akutpladser i 2018 blevet gennemgået, mhp., at der kunne ske en tilbagebetaling til de borgere, som uretmæssigt var blevet opkrævet for ophold m.m.

Ved gennemgangen blev der ikke fundet borgere, som i 2018 har været indlagt under sundhedslovens § 138. Borgere har fået engangsydelser efter sundhedsloven, men de har haft ophold på FKD efter servicelovens § 84,2. Borgere der er kommet på en akutplads fra eget hjem, og som indlægges inden for det første døgn, er ikke blevet opkrævet betaling på 130 kr./døgn i 2018. Vedtagelsen af stop for egenbetaling for akutpladser har dermed ikke, som forventet ved KL's bestyrelses udmelding, medført en ændring i praksis for opkrævning af betaling, og dermed heller ikke en tilbagebetaling for borgere, som har været indlagt på FKD i 2018.

Økonomi

De økonomiske konsekvenser i forlængelse af beslutningen i finanslovsaftalen for 2019, hvor borgere som er henvist til kommunale akutpladser efter sundhedsloven, ikke kan opkræves betaling for kost, linned tøjvask og lignede, vurderes ikke at have konsekvenser for økonomien. Årsagen er, at en gennemgang af alle borgere, der har været henvist til en akutplads i 2018, har vist, at der ikke er borgere, som skal have tilbagebetaling på baggrund af stop for egen betaling, idet de ikke er blevet opkrævet egen betaling på uretmæssigt grundlag.

Borgmesterpåtegning

Nej

Behandling

Ældre- og Omsorgsudvalget den 3. juni 2019.

Punkt 82: 2. forventede regnskab 2019

00.30.14-S00-6-19

Resume

Sagen indeholder forvaltningens anden samlede prognose for regnskabsresultatet vedr. 2019.

Beslutning

Ældre- og Omsorgsudvalget tog orienteringen vedrørende 2. forventede regnskab 2019 til efterretning.

Indstilling

Direktionen indstiller, at udvalget tager orienteringen vedrørende 2. forventede regnskab 2019 til efterretning.

Sagsfremstilling

Forventet regnskab er forvaltningens bud på, hvad regnskabsresultatet for 2019 vil blive. Kommunens økonomi kan deles op i drift, anlæg, indtægter og finansielle poster, der gennemgås i nævnte rækkefølge. Til sidst samles op på Frederiksbergs samlede økonomi.

Boks 1: Hovedkonklusioner i 2. forventede regnskab

Merforbrug på servicerammen

Der forventes på tværs af udvalg et merforbrug på 28,0 mio. kr. under servicerammen i 2019. Dette svarer til en afvigelse på 0,7 pct. Bag tallet gennemmer sig en forbedring fra 1. forventede regnskab på 10,9 mio. kr., men der udestår stadig et stort og vigtigt arbejde med at opnå budgetoverholdelse i 2019.

6,6 mio. kr. af merforbruget skyldes mindreindtægter fra betalingsparkering, hvor det med budget 2019 blev besluttet, at parkeringsforliget skal genforhandles for, at adfærdsregulere parkeringsområdet, hvilket vil medføre merindtægter. Der er endnu ikke indgået et forlig. Derudover er særligt Socialudvalget og de specialiserede områder under Børneudvalget og Undervisningsudvalget udfordret. I alt forventer 7 ud af 10 udvalg merforbrug i 2019. I bilag 8 er det beskrevet, hvordan udvalgene arbejder for at sikre budgetoverholdelse.

Balance på overførselsudgifterne

Under overførselsudgifter er der samlet set indmeldt et forventet merforbrug på 1,2 mio. kr., hvilket betegnes som balance, når man indregner de usikkerheder, der er i prognosen på nuværende tidspunkt.

Balance på anlægsrammen

Frederiksberg har i 2019 en negativ anlægspulje, der udgør 85,1 mio. kr. Puljen betyder, at der skal findes 85,1 mio. kr. i forsinkelser og mindreforbrug i 2019 for, at anlægsrammen overholdes. Der er med 2. forventede regnskab indmeldt forsinkelser og mindreforbrug i 2019 for 41,1 mio. kr., hvilket betyder, at der i den resterende del af 2019 skal findes yderligere afvigelser for 44,0 mio. kr. Der har i arbejdet med 2. forventende regnskab været fokus på anlæg, for at få et retvisende billede af anlægsporteføljen. Det vurderes, at der stadig er projekter, som kan blive forsinkede, og at det dermed er realistisk at finde yderligere mindreforbrug på 40,5 mio. kr. resten af 2019. Anlægsporteføljen er dog

sammensat af mange projekter og der er også risiko for, at nogen projekter får merforbrug. Det anbefales derfor, at der ikke sættes yderligere anlæg i gang på nuværende tidspunkt, men at forbruget og muligheder for fuld udnyttelse af anlægsrammen følges tæt.

Reduceret kassebeholdning

Samlet set forventes der et kassetræk på 249,7 mio. kr. i 2019 og en kassebeholdning ultimo året på 631,6 mio. kr. inklusiv deponering. Kassetrækket er større end det budgetterede kassetræk og er et resultat af det forventede merforbrug på driften. Kassetrækket skal endvidere ses i sammenhæng med, at Frederiksberg Kommune ekstraordinært har afdraget gæld for 96,3 mio. kr. i 2019.

I 2. forventede regnskab forventes der udfordringer med at overholde budgettet på service, hvor overførsels- og anlægsområderne forventes at balancere.

Med budget 2019 er der i overslagsårene 2020 til 2022 indlagt effektiviseringspuljer i hvert budgetår. Effektiviseringspuljerne betyder, at der hvert år findes penge for, at budgettet balancerer. Puljerne skal som udgangspunkt udmøntes gennem overskud på driften. Regnskabet for 2019 skal udmønte puljen i budgetår 2021, hvor puljen udgør 50 mio. kr. Hvis ikke puljen kan udmøntes igennem et godt regnskabsresultat, vil det være nødvendig at finde yderligere effektiviseringer i budgettet. Det er derfor en forudsætning, at kommunen opnår gode regnskabsresultater for, at effektiviseringspuljerne kan udmøntes, og Frederiksberg fortsat kan investere i for eksempel børnene, hospitalsgrund og ny metro.

Med over halvdelen af 2019 tilbage er der stadig mulighed for at rette op på de forventede merudgifter og finde modgående mindreforbrug. Forvaltningen vil derfor fortsætte arbejdet fra 1. forventede regnskab med at sikre budgetoverholdelse på de enkelte udvalg i 2019. Det er i bilag 8 beskrevet, hvordan de enkelte udvalg arbejder med at sikre budgetoverholdelse.

1. Drift

Driftsområdet udgøres af service- og overførselsudgifter, herunder aktivitetsbestemt medfinansiering af sundhedsvæsenet.

1.1 Driftsudgifter inden for servicerammen

Tabel 1: Oversigt over serviceudgifter

Serviceudgifter (mio. kr.)	Korr. budget 2019	2. FR 2019	Udgifts-neutrale omplaceringer	Afvigelse	Foreslåede tillægs-bevillinger	Afvigelse efter TB
01 Magistraten	734,4	739,5	1,1	4,0	-0,1	4,1
02 Bolig- og Ejendomsudvalget	104,7	105,1	0,4	0,0	0,0	0,0
03 Undervisningsudvalget	790,2	794,7	-0,8	5,3	0,5	4,8
04 Ældre- og Omsorgsudvalget	881,9	889,4	-1,1	8,6	4,1	4,5
05 Kultur- og Fritidsudvalget	179,1	180,7	-0,4	2,0	0,0	2,0
06 Børneudvalget	691,8	696,6	0,2	4,6	0,0	4,6
07 Socialudvalget	463,1	470,9	0,0	7,8	0,0	7,8

08 By- og Miljøudvalget	111,8	111,4	0,0	-0,4	0,0	-0,4
09 Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget	12,5	12,5	0,0	0,0	0,0	0,0
10 Sundheds- og Forebyggelsesudvalget	80,6	82,2	0,6	1,0	0,4	0,6
Korrigeret budget - Samlet	4.050,1	4.083,0	0,0	32,9	5,0	28,0

Modpost på puljen til uforudsete udgifter

-4,7*

Modpost på kasse

-0,2*

**Grundet afrundinger stemmer summerne ikke med en decimal. De bagvedliggende tal stemmer.*

Udvalgsgennemgang

På *Magistratens* område er indmeldt merforbrug på 4,1 mio. kr. efter tillægsbevillinger. Det er 2,6 mio. kr. mere end i 1. forventede regnskab. Merforbruget skyldes primært kommunens betalinger til tjenestemandspensioner, hvor de tjenestemænd, der går på pension nu, har en højere løn end tidligere, og dermed får en højere pension. Forvaltningen vil i den kommende tid arbejde for at finde kompenserende mindreforbrug, så regnskabsresultat for 2019 vil balancere for Magistraten under et.

På *Bolig- og Ejendomsudvalgets* område forventes der samlet set balance i 2019. Forventningen er under forudsætning af godkendelse af sagen, Indgåelse af midlertidig lejekontrakt vedr. Nylandsvej 68-72, der behandles parallelt med 2. forventede regnskab i Magistraten og Kommunalbestyrelsen. Her frigives 0,4 mio. kr., der dækker merudgifter under udvalget.

På *Undervisningsudvalgets* område forventes der samlet set et merforbrug på 4,8 mio. kr. Heraf søges 0,5 mio. kr. tillægsbevillet. Tillægsbevillingen går primært til genanskaffelse af computere på Skolen på Duevej og følger en forventet beslutning i Undervisningsudvalget den 20. maj 2019. Den primære årsag til merforbruget skyldes fortsatte udfordringer på specialundervisningsområdet, samt at enkelte skoler fortsat har udfordringer med at holde budgettet i 2019. Resultatet er en forbedring fra 1. forventede regnskab, hvor der blev forventet merforbrug på 8,3 mio. kr.

På *Ældre- og Omsorgsudvalgets* område forventes der samlet set et merforbrug på 4,5 mio. kr. efter tillægsbevillinger. Merudgifterne skyldes primært fortsat stigende efterspørgsmål efter vederlagsfri fysioterapi samt udgifter til specialiseret rehabilitering, hvor selv et lille udsving i antallet af borgere, der får rehabilitering, har stor påvirkning på budgettet, da hvert forløb er dyrt. Resultat er en forværring af resultatet i 1. forventede regnskab, hvor der var indmeldt merforbrug på 3,3 mio. kr. Desuden søges der en tillægsbevilling på 4,1 mio. kr., som er den økonomiske konsekvens af Masterplanen for plejeboliger. Planen behandles på samme dagsorden i Magistraten, og tillægsbevillingen søges under forudsætning af, at masterplanen godkendes på Magistratsmødet 3. juni.

På *Kultur- og Fritidsudvalgets* område forventes der samlet set et merforbrug på 2,0 mio. kr. Udfordringen skyldes forventede mindreindtægter i Frederiksberg Svømmehal, da dele af kurbadet ikke er funktionsdygtigt. Indmeldingen er tilsvarende indmeldingen i 1. forventede regnskab.

På *Børneudvalgets* område forventes der samlet set et merforbrug på 4,6 mio. kr. primært som følge af en fortsat udfordring på det specialiserede børneområde, samt udfordringer med merudgifter i forbindelse med nedlukningen af Allégaarden som døgninstitution for uledsagede flygtningebørn. Dette er en forbedring i forhold til 1. forventede regnskab, hvor forventningen var merudgifter for 7,8 mio. kr. Forbedringen skyldes, at der på baggrund af forbruget i årets første måneder, forventes mindreforbrug på vuggestuer og børnehaver.

På *Socialudvalgets* område forventes der samlet set et merforbrug på 7,8 mio. kr. primært som følge af forventede merudgifter vedrørende Borgerstyret Personlig Assistance (BPA) og udgifter til særligt tilrettelagte uddannelsesforløb (STU). Derudover forventes der stigende udgifter til støtte i borgerens eget hjem. Afvigelsen er en lille stigning fra 1. forventede regnskab, hvor forventningen var merforbrug på 7,3 mio. kr.

På *By- og Miljøudvalgets* område forventes der samlet set mindreforbrug på 0,4 mio. kr. Mindreforbruget dækker dog over færre indtægter og mindreforbrug. De færre indtægter stammer fra parkering og udgør på nuværende tidspunkt 6,6

mio. kr. Hovedårsagen er, at det med budget 2019 blev besluttet, at parkeringsforliget skal genforhandles for at adfærdsregulere parkeringsområdet, hvilket vil medføre merindtægter. Adfærdsreguleringen skal vedtages af forligskredsen for budget 2019, hvilket endnu ikke er sket. Dette betyder, at merindtægten ikke kan hentes.

Mindreforbruget omhandler primært midler afsat i forbindelse med åbningen af metroen. Når metroen åbner, vil det betyde færre passagerer i busserne og dermed færre indtægter. Den endelige dato for åbningen af metroen er ikke kendt på nuværende tidspunkt.

På *Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalgets* område forventes der samlet set balance i 2019.

Under *Sundheds- og Forebyggelsesudvalget* forventes merforbrug for 1,0 mio. kr., som primært vedrører lønforbrug under børnetandplejen. En del af udfordringen løses ved at tilbageføre tidligere overførte midler til 2020. Den ansøgte tillægsbevilling på 0,4 mio. kr. under udvalget er således en fremrykning fra 2020. Merforbruget er en forværring fra 1. forventede regnskab, hvor udvalget forventedes at balancere.

1.2 De specialiserede områder

For at sikre, at specialområderne ikke vokser på bekostning af normalområderne, har Frederiksberg Kommune en målsætning om, at de specialiserede områder ikke må udgøre over 17,8 pct. af servicerammen. Dette svarer til niveauet i 2008, hvor den nuværende arbejdsdeling mellem kommunerne og regionerne blev fastlagt. Inden 2. forventede regnskab udgør budgettet til de specialiserede områder 17,6 pct. af servicerammen. Med 2. forventede regnskab er der indmeldt afvigelser på de specialiserede områder på 12,4 mio. kr., hvilket bringer andelen af specialområdet op på 17,9 pct. af servicerammen. Dette er tilsvarende indmeldingen i 1. forventede regnskab, og svarer til, at forbruget ligger 0,1 procentpoint over målsætningen. Forvaltningen vil frem mod 3. forventede regnskab arbejde for, at den politisk fastsatte målsætning nås.

1.3 Puljen til uforudsete udgifter- usikkerhedspuljen

Dette afsnit beskriver de ændringer, der foretages på puljen til uforudsete udgifter med 2. forventede regnskab. Ændringerne fremgår af tabel 2 og beskrives nærmere nedenfor.

Tabel 2: Oversigt over puljen til uforudsete udgifter i 2. forventede regnskab

Serviceudgifter (mio. kr.)	Korr. budget 2019
Puljen til uforudsete udgifter før 2. forventede regnskab*	10.582
Reservation hjemmeplejen	-2.500
Tekniske korrektioner i 2.forventede regnskab	628
Udmøntning af Vækststrategi- og demografipuljen	4.968
Tillægsbevillinger i 2. forventede regnskab	-4.735
I alt	8.943

*Status er under forudsætning af godkendelse af sagen, Indgåelse af midlertidig lejekontrakt vedr. Nylandsvej 68-72, der tilføre puljen til uforudsete udgifter 0,5 mio. kr.

Reservation – udsving i efterspørgslen efter hjemmepleje

Ved 1. forventede regnskab blev der i forbindelse med udmøntning af demografireguleringen af hjemmeplejen lavet en reservation i puljen til uforudsete udgifter. Reservationen blev lavet, da der var behov for en nærmere analyse af, om der er opnået en ekstra effektivisering fra rehabiliteringsindsatserne, og om faldet i efterspørgslen efter hjemmepleje har et varigt niveau. Derfor blev der reserveret 2,5 mio.kr. i puljen til uforudsete udgifter til imødekomme eventuelle ændringer i hjemmeplejeaktiviteten i 2019. Med 2. forventede regnskab forventes der ikke merudgifter til hjemmeplejen. Selv små ændringer kan dog stadig udfordre budgettet. Reservationen fastholdes derfor med henblik på at blive udmøntet eller annulleret i 3. forventede regnskab.

Tekniske ændringer

Med 2. forventede regnskab laves en række mindre tekniske korrektioner med modpost på puljen til uforudsete udgifter, der tilsammen tilfører puljen 0,6 mio. kr. i 2019. Korrektionerne vedrører demografiregulering, ansøgte overførsler fra 2018 til 2019 og gældssanering, der blev behandlet og godkendt i 1.forventede regnskab. Siden 1. forventede regnskab er tallene blevet kvalificeret, hvilket viser, at der er udmøntet 0,2 mio. kr. for meget til modtageklasser på skolerne. Desuden er gældssaneringen og afdragsordninger gennemgået, og det er fundet hensigtsmæssigt først at rykke nogle ordninger fra

2019 til 2020. Det betyder, at der flyttes budget imellem 2019 og 2020. Da puljen til uforudsete udgifter finansierede afdragsordninger og gældssanering i 1. forventede regnskab, sker korrektioner også på puljen med denne sag.

Udmøntning af puljer herunder vækststrategi- og demografipuljen

Med afsæt i usikkerheden omkring den fremtidige demografiske udvikling og behovet for strategisk at kunne understøtte fremtidig befolkningsvækst blev der i budget 2018 afsat en Vækststrategi- og demografipulje. Puljen udgør 5,0 mio. kr. i 2019. Konsekvenserne af den nye befolkningsprognose og boligudbygningen vurderes nu at være tilstrækkeligt kendte. Puljen flyttes derfor over i puljen til uforudsete udgifter med 2. forventede regnskab. I samme ombæring nulstilles mindre rester svarende til merudgifter på 32 t. kr. under kommunens centrale puljer.

1.4 Overførsler af midler imellem 2019 og 2020

I 2. forventede regnskab er der søgt om overførsel af midler imellem 2019 og 2020. Det drejer sig om Ungdomsskolen under Undervisningsudvalget, som er planlagt til at flytte i 2020, hvilket vil kræve øgede udgifter. Man søger derfor om at overføre 0,2 mio. kr. til 2020 allerede nu.

Modsat søger børnetandplejen under Sundheds- og Forebyggelsesudvalget om at flytte midler fra 2020 til 2019, da der er kommet pres på lønbudgettet i 2019. Midlerne er en tidligere overførsel fra 2018 til 2020, som nu trækkes tilbage.

Begge bevillinger søges tillægsbevilget på kassen og medfører, at korrigeret budget øges med 0,2 mio. kr. Dette svarer til, hvad korrigeret budget på nuværende tidspunkt er under servicerrammen. Tillægsbevillingerne kan derfor holdes inden for servicerrammen.

1.5 Udmøntning af Kompetence- og trivselspuljen

Der er i budgetforliget for 2019 afsat 1 mio. kr. i henholdsvis 2019 og 2020 til en kompetence- og trivselspulje under Magistraten. Hovedudvalget har den 15. maj 2019 behandlet og godkendt retningslinjer for puljens brug. 2/3 af midlerne går til kompetence- og trivelsstiltag på kommunens arbejdspladser. Herefter kan alle kommunens afdelinger og institutioner søge af puljen til decentrale projekter. Dette vil ske både før og efter sommerferien. Når ansøgningerne er behandlet, skal midlerne fordeles og udmøntes til de konkrete institutioner og afdelinger under de respektive udvalg, for at initiativerne kan sættes i gang. Den resterende tredjedel af puljen udmøntes på tværs af områderne, bl.a. med udgangspunkt i den gennemførte arbejdspladsvurdering og trivselsmåling. Det indstilles, at udmøntningen af midlerne på tværs af udvalg foretages administrativt i takt med, at ansøgninger modtages og behandles.

1.6 Overførselsudgifter

Nedenstående tabel 3 viser de indmeldte afvigelser og tillægsbevillinger på overførselsudgifter. Samlet set forventes der et merforbrug på 1,2 mio. kr.

Tabel 3: Overførselsudgifter og aktivitetsbestemt medfinansiering

Overførselsudgifter (mio. kr.)	Korr. Budget 2019	2. FR 2019	Afvigelse 2019	Foreslåede tillægs- bevillinger	Afvigelse efter tillægs- bevillinger
01 Magistraten	70,2	46,2	-24,0	-20,0	-4,0
02 Bolig- og Ejendomsudvalget	-6,2	-6,2	0,0	0,0	0,0
04 Ældre- og Omsorgsudvalget	1,1	1,4	0,4	0,0	0,4
06 Børneudvalget	9,4	8,4	-1,0	0,0	-1,0
07 Socialudvalget	-7,6	-7,6	0,0	0,0	0,0
09 Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget	1.070,5	1.071,3	0,8	0,0	0,8
10 Sundheds- og Forebyggelsesudvalget	411,4	436,4	25,0	20,0	5,0

Heraf aktivitetsbestemt medfinansiering	411,4	436,4	25,0	20,0	5,0
Samlet	1.548,8	1.550,0	1,2	0,0	1,2

En samlet afvigelse på 1,2 mio. kr. på overførselsudgifter må på nuværende tidspunkt på året betragtes som balance, når man indregner den usikkerhed, der er i prognosen. Den lille afvigelse dækker dog over flere underliggende bevægelser.

Vigtigst er aktivitetsbestemt medfinansiering under Sundheds- og Forebyggelsesudvalget. I 2019 har Sundheds- og Ældreministeriet meldt ud, at princippet for afregning af kommunernes medfinansiering af sundhedsvæsenet midlertidigt ændres grundet udfordringer med aktivitetsdata. Afregningen fastsættes derfor i 2019 ud fra kommunens afsatte budget til området. Grundet usikkerhed om aktivitetsdata og muligheden for efterreguleringen fra tidligere år, har Frederiksberg Kommune i 2019 budgetteret med en pulje på 20 mio. kr. til at dække usikkerhed i afregningen til sundhedsvæsenet. Denne pulje indgår efter de nye principper for 2019 i Frederiksbergs afregning med regionen. Der forventes derfor en merudgift på 20 mio. kr., der finansieres af puljen under Magistraten. Ud over merudgiften på 20 mio. kr. er Frederiksberg Kommune også blevet varslet, at der kommer en efterregulering af 2018 svarende til merudgifter i omegnen af 5 mio. kr. Den endelige efterregulering er endnu ikke kendt og vil blive behandlet i 3. forventede regnskab. Samlet forventes der derfor merudgifter på 25 mio. kr. til aktivitetsbestemt medfinansiering af sundhedsvæsenet, hvoraf 20 mio. kr. tillægsbevilges i 2. forventede regnskab.

Under Magistraten forventes ud over udmøntning af puljen til aktivitetsbestemt medfinansiering, mindreudgifter under overførsler på 4,0 mio. kr. De vedrører effekten af udbud af danskuddannelser, og indgår i udmøntningen af udbudspuljen.

Under Magistraten ligger desuden puljer til at modgå en eventuel efterregulering af kommunernes samlede overførselsudgifter i 2018. Puljerne udgør på nuværende tidspunkt 33,8 mio. kr. og forventes udmøntet i forlængelse af Økonomiaftalen imellem KL og Regeringen, når en eventuel efterregulering er kendt.

Under Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget og Børneudvalget forventes der mindre afvigelser.

2. Anlæg

I 2019 er anlægsrammen 311,2 mio. kr., mens der er igangværende projekter med et samlet rådighedsbeløb på 396,6 mio. kr. Forskellen imellem disse er på 85,1 mio. kr., som er placeret på den negative anlægspulje under Magistraten. Den negative anlægspulje udtrykker behovet for forskydninger/mindreforbrug i det pågældende år. Puljen anvendes som styringsinstrument, så det er muligt for kommunen at have en anlægsportefølje, der beløber sig til mere end det vedtagne anlægsniveau for året - også kaldet anlægsrammen. Der er ved 2. forventede regnskab gennemført en periodisering af samtlige anlægsprojekter med henblik på at sikre, at anlægsrammen for 2019 kan overholdes.

Indmeldingerne til 2. forventede regnskab viser, at der forventes mindreforbrug eller forsinkelser på 41,1 mio. kr. Der udestår dermed et yderligere behov for forsinkelser eller mindreforbrug på 44,0 mio. kr. før anlægsrammen overholdes. Nedenstående tabel 4 viser de indmeldte afvigelser og ansøgte tillægsbevillinger på anlægsudgifter inden for anlægsrammen.

Tabel 4: Anlægsudgifter inden for anlægsrammen.

Anlægsudgifter (1.000 kr.)	Korr. budget 2019	2. FR 2019	Afvigelser 2019	TB 2019	TB 2020	TB 2021	TB 2022	TB 2023
Magistraten	29.561	20.323	-9.238	-8.500	1.000	2.800	2.600	2.100
Bolig- og Ejendomsudvalget	82.938	80.153	-2.785	-1.294	0	0	0	0
Undervisningsudvalget	55.310	43.669	-11.641	-12.600	12.600	0	0	0
Ældre- og Omsorgsudvalget	18.206	20.458	2.252	2.500	9.177	-4.289	-1.049	-5.525
Kultur- og Fritidsudvalget	50.371	51.103	732	-57	0	0	0	0

Børneudvalget	12.869	10.769	-2.100	-2.100	1.000	0	0	0
Socialudvalget	10.108	4.208	-5.900	0	0	0	0	0
By- og Miljøudvalget	136.980	124.579	-12.401	-94	0	0	0	0
Korrigeret budget - eksklusiv negativ pulje	396.343	355.262	-41.081	-22.145	23.777	-1.489	1.551	-3.425
Negativ anlægspulje	-85.117	0	85.117	22.145				
Yderligere forskydninger og mindreforbrug			-44.036	-44.036	0			
Korrigeret budget - inklusiv negativ pulje	311.226	311.226	0	0				
Negativ anlægspulje efter 2. FR				-62.972				

Som det fremgår af tabel 4 ovenfor, så er der samlet set ved 2. forventede regnskab indmeldt tillægsbevillinger på netto 22,1 mio. kr. Dette dækker næsten udelukkende over tidsmæssige forskydninger. Det indstilles, at de ansøgte tillægsbevillinger i 2019 bevilges med modpost på den negative anlægspulje. Den negative anlægspulje for 2019 nedskrives således med 22,1 mio. kr. og udgør herefter 63,0 mio. kr. Der er herudover identificeret mindreforbrug og forskydninger på 18,9 mio. kr., der ikke søges tillægsbevilget på nuværende tidspunkt primært grundet usikkerhed omkring de præcise beløb. Der skal i de kommende måneder skabes sikkerhed omkring dette beløb, og der skal herudover identificeres yderligere mindreforbrug og forskydninger for 44,0 mio. kr. for at udmønte den negative anlægspulje fuldt ud i år.

2.1 Status på den negative anlægspulje

Magistraten bad i forbindelse med 1. forventede regnskab 2019 om en samlet vurdering af anlægsprojekterne i 2. forventede regnskab for at sikre både overholdelse og udnyttelse af anlægsrammen. Forvaltningen har gennemgået samtlige projekter i anlægssorteføljen og behovet for yderligere mindreforbrug og forskydninger på 44,0 mio. kr. vurderes at være et realistisk niveau, som kan udmøntes via nye forsinkelser resten af året.

Da der erfaringsmæssigt er lavt forbrug i starten af året, har det været forventningerne til fremdriften af de enkelte anlægsprojekter i forbindelse med 2. forventet regnskab, der har været afgørende for vurderingen af, at der på nuværende tidspunkt ikke er behov for at iværksætte håndtag til overholdelse af anlægsrammen. Der er dog fortsat stor usikkerhed forbundet med indmeldingerne på dette tidspunkt af året. Forbruget de kommende måneder er derfor vigtig i forhold til at vurdere, hvorvidt forventningerne ved 2. forventede regnskab kan realiseres, og hvorvidt der resten af året sker de forventede yderligere forsinkelser.

2.2 Status på salg af ejendomme

I tilknytning til Frederiksberg Kommunes strategi for salg af ejendomme blev der i august 2016 udarbejdet en opgørelse over det anslåede provenu ved salg af en række kommunale ejendomme i perioden 2016-19. I forbindelse med forventede regnskaber gives der en opdateret status på strategien.

I den oprindelige plan var der i 2016-19 anslået samlede salgsindtægter for 136,5 mio. kr. Der er på nuværende tidspunkt realiseret 37,6 mio. kr., hvilket er tilsvarende status i 1. forventede regnskab. Planen er siden 2016 blevet ændret, opdateret og udvidet til at indeholde år 2020 og 2021 som følge af udskydelser af salg, ændrede salgsvurderinger, lavere indtægter ved salg og fravalg af salg. Planen indeholder i lighed med ved 1. forventede regnskab forventede indtægter for 134,6 mio. kr. for perioden 2016-2021. Der henvises til det fortrolige bilag 9 for en gennemgang af de enkelte salgsprojekter.

3. Status på befolkningsudviklingen og boligudbygning

Per 1. april 2019 er folketallet i 2019 steget med 240 borgere. For hele året forventes dog fortsat befolkningstilbagegang, som forventet i befolkningsprognose 2019, da stigningen især kan tilskrives tilflytning i forbindelse med studiestart i januar. Til og med april er der flyttet borgere ind i 75 nye boliger, heraf 64 ungdomsboliger. Der forventes i 2019 opført i

alt 566 boliger fordelt på især tre større boligprojekter: Mariendahlsvej 55-57, Nordre Fasanvej 176 og Flintholm Kollegiet. Status er nærmere beskrevet i bilag 7.

4. Indtægter

På indtægtssiden, der dækker over skatter, tilskud og udligning, renter samt udligning af købsmoms, forventes der merindtægter for 6,1 mio. kr. i forhold til korrigeret budget. Merindtægterne vedrører primært kommunens indtægter fra dækningsafgifter fra offentlige bygninger.

Der henvises til bilag 4 for en mere detaljeret gennemgang af de enkelte poster.

5. De brugerfinansierede områder

Der forventes ingen afvigelser på driftssiden af de brugerfinansierede områder. På anlægssiden forventes også balance, med en indmeldt merforbrug på 0,1 mio. kr.

6. Øvrige finansielle poster

På øvrige finansielle poster, der dækker over afdrag på gæld, lånoptagelse, deponeringer samt finansforskydninger, forventes der nettomerindtægter på 18,3 mio. kr. i forhold til korrigeret budget. Den primære årsag er indtægter fra salg af en ejerlejlighed i Solbjerg Have. Salget blev fortaget ultimo 2017, men salgsindtægten frigives først i 2019, da der udestod afklaring af handlens endelige betingelser.

Der henvises til bilag 4 for en mere detaljeret gennemgang af de enkelte poster.

7. Opfølgning på initiativer vedtaget med budget 2019

Forvaltningen har i forbindelse med 2. forventede regnskab udarbejdet en opdateret status på implementering af tiltag i budgetforlig 2019. Den indmeldte status på de enkelte initiativer kan ses i vedlagte bilag 5. I lighed med tidligere år indeholder budgetforligsfølgningen alene nye initiativer vedtaget med seneste budget. I alt er der 168 initiativer fordelt på effektiviseringer, udvidelser, anlæg og tekststykker.

157 af 168 initiativer er på nuværende tidspunkt markeret grønne, hvilket betyder, at punkterne for så vidt angår budgetoverholdelse, tidsplan og kvalitet forventes implementeret som forudsat i budgetforliget.

To initiativer er markeret lysegrønne, hvilket betyder, at de forløber efter planen, men har en revideret tidsplan eller ændret indhold:

- Et initiativ omhandler drift af legepladsen i Frederiksberg Have. Da budget 2019 blev vedtaget, kendtes ikke den præcise tidsplan for anlæg af legepladsen, der udføres af staten, og der blev afsat driftsmidler svarende til ibrugtagelse medio 2019. Nu forventes anlægget klart ultimo 2019.
- Et initiativ omhandler Forebyggelse af ensomhed hos yngre borgere. Projektet har revideret tidsplanen, idet indsatsen først kan påbegyndes medio 2019. Den reviderede tidsplan blev godkendt af udvalget i april.
-

Ni initiativer er markeret gule:

- Ændring i koncept for levering af mad til borgere i eget hjem: Ved genudbud af madservice på ældreområdet var forudsat, at der kunne hentes en effektivisering ved genudbud af opgaven. Det har vist sig, at det ikke er muligt at hente effektiviseringen ved udbuddet. Udvalget har godkendt de fremadrettede principper for madserviceordningen. Den økonomiske udfordring er håndteret inden for udvalgets ramme.
- Priser for parkering: De konkrete ændringer i priserne skal aftales af forligskredsen for budget 2019. Da de politiske forhandlinger endnu ikke er afsluttet, er ændringen af priser forsinket. Hvorvidt det budgetterede merprovenu på 4,5 mio. kr. kan realiseres, afhænger af tidspunkt for politisk beslutning, samt hvilken model for regulering af priserne på parkering, som vælges

- "Det flotte Frederiksbergtag" - bæredygtig tagrenovering: Projektet er forsinket ift. den oprindelige tidsplan. Arbejdet med at definere projektet er igangsat, og der pågår arbejde med den konkrete udformning.
- Endnu flere grønne byrum: Projektet er forsinket ift. den oprindelige tidsplan. Der pågår projektering af potentielle byrumsprojekter. Bevillingssag forventes forelagt efter sommerferien.
- FM: Optimering af tyverialarmservice og vægterforbrug (anlæg og effektivisering): Der var forventet ansættelse pr. 1. maj 2019, men da kandidaten fandt job andetsteds, pågår der igen samtaler. Det forventes, at den nye medarbejder opstarter efter sommerferien 2019. For de efterfølgende år vil der blive arbejdet på at indhente den senere opstart.
- Udvikling af Allégade (anlæg og udvidelse): Projektet er forsinket ift. den oprindelige tidsplan grundet udfordringer med at finde et tidspunkt for møde med borgergruppen. Mødet med foreningen Allégades Venner afholdes ultimo maj. Mødesag forventes forelagt i august.
- Renovering af Ny Hollænderskolen samt imødekomme af AT-påbud: Projektet er markeret gult, idet tidsplanen er ændret, og 6,8 mio. kr. forventes som følge heraf overført fra 2019 til 2020.

8. Oversigt over puljer i budget 2019

Med behandlingen af 1. forventede regnskab på Magistratens møde den 1. april 2019 anmodede Magistraten om en samlet oversigt over puljer i budgettet.

I bilag 6 er en gennemgang af puljer i budget 2019 samt i budgetoverslagsårene 2020 til 2022. Puljerne er her beskrevet med deres status og formål.

Økonomi

På baggrund af indmeldingerne til 2. forventede regnskab forventes der i 2019 et samlet kassetræk på 249,7 mio. kr., hvilket resulterer i en forventet kassebeholdning på 631,6 mio. kr. ultimo 2019 inklusiv udgifter til deponering.

Kassen ultimo året forventes dermed at være lavere end korrigeret budget, hvilket primært grunder i det forventede merforbrug på driften i 2019 på 34,1 mio. kr. Faldet i den forventede kassebeholdning skal endvidere ses i sammenhæng med posten afdrag på lån, hvor det med 3. forventede regnskab 2018 blev besluttet ekstraordinært at afdrage på kommunens gæld i 2019. Det ekstraordinære gældsafdrag giver adgang til at optage tilsvarende ny gæld, såfremt der senere i 2019 vurderes at være behov for det.

Tabel 5: Strukturel balance, resultat og kassebeholdning

Regnskabsoversigt (mio. kr.)	Opr. Budget 2019	Korr. Budget 2019	2. FR 2019	Afvigelse Opr. budget	Afvigelse Korr. budget	TB 2019
Indtægter i alt	-5.851,3	-5.855,6	-5.861,5	-10,2	-5,9	-6,1
Driftsudgifter i alt	5.604,8	5.599,1	5.633,2	28,4	34,1	0,2
Serviceudgifter	4.050,5	4.050,2	4.083,2	32,7	32,9	0,2
Aktivitetsbestemt medfinansiering	411,4	411,4	436,4	25,0	25,0	20,0
Overførselsudgifter	1.142,9	1.137,4	1.113,6	-29,3	-23,8	-20,0
STRUKTUREL BALANCE	-246,5	-256,5	-228,3	18,2	28,2	-5,9
Anlægsudgifter inden for rammen	311,6	311,2	311,2	-0,3	0,0	0,0
Anlægsudgifter uden for rammen	49,2	70,5	77,5	28,3	7,0	7,2
Anlægsindtægter	-30,2	-81,7	-69,4	-39,2	12,3	10,9
Brugerfinansieret område	73,5	100,0	100,1	26,6	0,1	0,0

Resultat i alt (- = overskud)	157,5	143,5	191,1	33,5	47,6	12,2
Kassebeholdning primo	881,2					
Årets resultat	157,5	143,5	191,1	33,5	47,6	12,2
Lånoptagelse	-128,1	-176,8	-183,7	-55,5	-6,9	-6,9
Finansforskydninger	39,1	63,2	52,8	13,7	-10,4	-11,5
Afdrag på lån	91,9	189,5	189,5	97,6	0,1	0,1
Kassepåvirkning (- = kasseforbrug)	-160,3	-219,3	-249,7	-89,3	-30,3	6,2
Kassebeholdning ultimo	720,9	661,9	631,6			

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

Magistraten den 3. juni 2019 og Kommunalbestyrelsen den 17. juni 2019.
Fremlægges til orientering i fagudvalg den 3.juni 2019.

Historik

Indstilling 3. juni 2019, pkt. 226:

Direktionen indstiller, at Magistraten over for Kommunalbestyrelsen anbefaler:

1. at 2. forventede regnskab 2019 tages til efterretning
2. at følgende tillægsbevillinger godkendes under service:
 - Servicerammeneutrale omplaceringer mellem udvalg i 2019, jf. bilag 2a og bilag 3k
 - Nettomerudgifter i 2019 på 0,2 mio. kr. som følge af fremrykning af midler fra 2020 med modpost på kassen, jf. bilag 2a
 - Merudgifter i 2019 med modpost på puljen til uforudsete udgifter på 4,7 mio. kr., jf. bilag 2a
 - Tekniske udmøntninger der tilfører puljen til uforudsete udgifter 5,6 mio. kr. i 2019, jf. afsnit 1.3
3. at følgende tillægsbevillinger gives under overførsler:
 - Udgiftsneutrale omplaceringer under overførselsudgifter, jf. bilag 2a og bilag 3a-j
4. at følgende tillægsbevillinger gives under anlæg:
 - Nettomerudgifter på 18,1 mio. kr. på anlæg uden for rammen, jf. bilag 2 og bilag 3k
 - Ændringer i anlægsudgifter uden for rammen i årene 2020-2023 indarbejdes i budgetforslag 2020, jf. bilag 2b
 - Mindreudgifter inden for anlægsrammen på 22,1 mio. kr. i 2019 med modpost på den negative anlægspulje
 - At reperiodisering af anlægsudgifter i årene 2020-2023 indarbejdes i budgetforslag 2020, jf. bilag 2b
5. at følgende tillægsbevillinger gives under finansielle poster:
 - Nettomindreudgifter på 24,5 mio. kr. i 2019, jf. bilag 4
 - At ændringer i lånoptag, der knytter sig til reperiodiserede anlægsudgifter i årene 2020-23, indarbejdes i budgetforslag 2020-23 jf. bilag 4

6. at Kompetence- og trivselspuljen udmøntes administrativt i takt med, at ansøgninger modtages og behandles, jf. afsnit 1.5
7. at opfølgning på initiativer i budget 2019 tages til efterretning, jf. bilag 5
8. at orientering om puljer i budget 2019 og overslagsår tages til efterretning, jf. bilag 6
9. at status på befolkningsudviklingen og boligudbygningen tages til efterretning, jf. bilag 7
10. at orientering omkring økonomisk status på salg af ejendomme tages til efterretning, jf. bilag 9.

Bilag

Bilag 0 - Læsevejledning til 2. forventede regnskab 2019

Bilag 1a - Bevillingsoversigt

Bilag 1b - Struktureel balance, resultat og kassebeholdning

Bilag 2a - Driftsafvigelser og tillægsbevillinger fordelt på udvalg

Bilag 2b - Anlægsafvigelser fordelt på udvalg

Bilag 3a - Magistraten

Bilag 3b - Bolig- og Ejendomsudvalget

Bilag 3c - Undervisningsudvalget

Bilag 3d - Ældre- og Omsorgsudvalget

Bilag 3e - Kultur- og Fritidsudvalget

Bilag 3f - Børneudvalget

Bilag 3g - Socialudvalget

Bilag 3h - By- og Miljøudvalget

Bilag 3i - Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget

Bilag 3j - Sundheds- og Forebyggelsesudvalget

Bilag 3k - Beskrivelse af servicerrammeneutrale afvigelser

Bilag 3l - Beskrivelser af afvigelser på anlægsprojekter

Bilag 4 – Finansielle poster i 2. forventede regnskab 2019

Bilag 5 - Budgetforligsopfølgning 2019

Bilag 6 - Status på centrale puljer i budget 2019 og overslagsår

Bilag 7 - Status på befolkningsudvikling og boligudbygning

Bilag 8 - Handleplaner for budgetoverholdelse på de enkelte udvalg